

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Första Kammaren. N:o 22.

Lördagen den 8 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Gilljam* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående inlösen af professoren C. G. Brunii anteckningar om och teckningar af äldre svenska byggnader.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, omfattande anslagen till utrikesdepartementet; äfvensom

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 4 i lagen för rikets ständers bank den 1 mars 1830.

Företogs val af en ledamot i statsutskottet efter herr Odelberg; och befans efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedd:

herr *Casparsson* med 71 röster.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 24 och 29 sistlidne mars bordlagda utlåtande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta, lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, lag angående ändring i

14 kap. jordabalken samt lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855.

Herr Annerstedt: Jag anhåller att få göra den hemställan, som är sedvanlig vid behandlingen af vidlyftiga lagförslag, nemligen att ifrågavarande utlåtande skall punktvis samt det af utskottet i första punkten tillstyrkta lagförslaget paragrafvis föredragas, att af lagförslagens paragrafer ej skola uppläsas andra än de, beträffande hvilka uppläsning begäres, att, först sedan hvartdera lagförslaget blifvit genomgånget, detsammes rubrik samt derefter utskottets hemställan rörande förslaget skall föredragas, äfvensom att, för den händelse lagförslagen eller något af dem i vissa delar komma att af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet skall lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föränledas.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.*

1 punkten.

Utskottets förslag till lag angående bevisning inför rätta.

1 §.

Herr af Burén: Ehuru jag icke är lagfaren, har jag dock af den föreliggande lagen blifvit på ett synnerligen smärtsamt sätt berörd. Frågar jag: är den nödig, är den nyttig eller är den af behofvet påkallad, måste jag med den förmåga, jag eger att pröfva lagens olika delar, derpå svara ett bestämdt och afgjort nej. När jag läser justitierådet Skarins reservation vid den kongl. propositionen, kan jag ej annat än uttrycka min förvåning öfver att den nu föreliggande lagen har framkommit. Han säger, bland annat:

»I afseende på den fria bevispröfningens företråde framför legala bevisningsregler torde, såsom i de flesta grenar af lagstiftningen, det väl kunna med sanning sägas, att intet lagbud kan så uppställas, att genom dess tillämpning i hvarje afsedt fall det materielt rätta så fullständigt uppnås, som det för en af lagbud obundne domare är möjligt, under förutsättning att han är fullkomligt rätträdig, samvetsgrann och för sitt värf skicklig.

Men der dessa förutsättningar hos domaren saknas — och vid lagstiftning kan man ju ej utgå från antagandet, att de alltid förefinnas — lära till förekommande af godtycklighet och ojemnhet i lagskipningen formella bestämmelser ej kunna undvaras, och det torde väl just vara erfarenheten om domarens ofullkomlighet, som

först föranledt införandet af de legala bevisningsregler, som man nu vill afskaffa.»

Vidare säger han, att förslaget innehåller en dualism, så att »rätten kunde i ena fallet, oaktadt en bevisning, som från den legala bevisningsteoriens synpunkt vore alldeles fullständig (t. ex. i brottmål eget erkännande, bekräftadt af ojäfviga vittnens sammanstående utsaga), likväl förklara sig deraf ej öfvertygad och på den grund uttala sitt »icke skyldig», och deremot i andra fallet t. ex. allenast på grund af ena partens för rätten fullt trovärdiga utsaga eller intyg af ett vittne, som sedan befunnits jäfvigt, förklara den omständighet styrkt, hvarpå målets utgång beror. — Förslaget föreskrifver ej ens, att rätten skall i sitt utslag redogöra för hvad som ligger till grund för dess uttalande om hvad som må gälla som bevisadt eller ej.»

Hänvisande till detta justitierådet Skarins uttalande, i hvilket jag för min ringa del instämmer, ber jag, herr talman, att få yrka afslag.

Herr Annerstedt: Den föregående talaren har, under åberopande af ett inom högsta domstolen af en dess ledamot afgifvet yttrande, yrkat afslag på den föreliggande kongl. propositionen. Det är en gammal erfarenhet, att olika meningar förekomma bland jurister. Så har varit och så kommer förmodligen att städse förblifva. Men å andra sidan bör man vid arbetet å lagstiftningens utveckling noga taga sig till vara för att med förbiseende af allt annat, som i ett ärende förekommit, fästa sig vid uttalanden af en eller två personer. Samme talare yttrade, att ifrågavarande lagförslag hvarken var nödigt eller nyttigt. Emot detta uttalande vill jag åberopa, att vid 1874 års riksdag, då inrättandet af nya lagberedningen beslöts, såsom grund derför i Riksdagens skrivelse till Konungen anfördes, att behofvet af genomgripande reformer så väl i flere delar af civillagen som i rättegångsordningen vore alltför stort och oafvisligt för att de ökade kostnader, som derför skulle erfordras, kunde utgöra hinder. Och under detta ärendes behandling inom kamrarna uttalades utan gensägelse af en ledamot i medkammaren, att nyss anförda uttryck skulle vändas om så, att det skulle heta, att behofvet af reform i rättegångsordningen är så stort och påtagligt, att denna del af lagstiftningen behöfde i främsta rummet omarbetas. Det kunde då icke väcka någon förvåning, att Kongl. Maj:t vid fastställande af instruktion för nya lagberedningen satte detta ärende bland de främsta, som skulle tagas under behandling, sedan lagberedningen afslutat resten af de ärenden, som varit hänvisade till lagbyrån, men af denna ej hunnit slutbehandlas, nemligen utsökningslagen och nya vattenrätten. Lagberedningen fullgjorde sitt uppdrag på det sätt, som man då ansåg vara lämpligast för att påskynda fortgången af arbetet på en ny processordning. Beredningen uppstälde nemligen vissa allmänna grunder, som efter beredningens åsigt borde följas vid utarbetandet af

Förslag till lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

den nya rättegångsordningen, och öfverlemnade dessa grunder eller det s. k. principbetänkandet till Kongl. Maj:t, som derefter sammankallade den förstärkta lagberedningen, sammansatt af jurister från de olika instanserna samt af de mest framstående och för frågans framgång inom Riksdagen mest intresserade riksdagsmän. Den förstärkta lagberedningen tillstyrkte enhälligt den princip, som ligger till grund för det lagförslag, som nu föreligger till kammarens behandling. Och detta tillstyrkande afgafs utan att vara förknippadt med någon genomgripande domstolsreform i landet. Majoriteten eller nära nog samtliga ledamöterna i förstärkta beredningen uttalade sammanstående, att för närvarande ej någon reform af domstolsorganisationen vore behöflig och med landets förhållanden och den allmänna rättsuppfattningen förenlig. Sådant oaktadt tillstyrktes utan skiljaktighet af den förstärkta lagberedningen den princip, som nu blifvit föremål för anmärkningar från åtskilliga håll. Under sådana förhållanden torde man kunna åberopa, att Riksdagen sjelf har uttalat sig för behofvet af en reform i den rigtning, som nu är i fråga. Vidare torde man, om man granskat de anmärkningar, som mot detta förslag framkommit, icke kunna anses komma med något alltför djerft påstående, då man säger, att några egentligen sakliga anmärkningar knappast framkommit mot det sätt, hvarpå förslaget blifvit uppgjort och nu föreligger till Riksdagens antagande. Äfven dess motståndare erkänna, att förslaget i sina flesta detaljer innefattar beaktansvärda och icke ringa framsteg utöfver den nu gällande lagstiftningen. Det återstår då endast att taga i öfvervägande, om sjelfva den grundsats, hvarpå förslaget hvilar, oaktadt den blifvit omfattad af, om jag så får säga, en delegation af Riksdagen — ty något annat kan ej den förstärkta lagberedningen kallas — kan anses medföra sådan fara för en riktig rättskipning, att förslaget trots sina förtjenster bör förkastas. Om denna fråga opartiskt öfverväges, tror jag man kan påstå, att denna grundsats ej kan innebära de vådor man vill tillskrifva densamma, ty grundsatsen är redan tillämpad i vår rättskipning. Såsom 1734 års lag i 17 kap. rättegångsbalken är affattad, tillämpas den ej i fråga om bevisningsfrågors afgörande, och detta af det enkla skälet, att sedan rättsutvecklingen gått derhän, att från lagstiftningen afskilts de komplement, som voro den nödvändiga förutsättningen för att grundsatsen i 1734 års lag skulle kunna tillämpas, hafva förhållandena helt naturligt tvungit rättskiparen att inslå på den fria bevispröfnings bana. Det är nemligen tydligt för en hvar, som tagit kännedom om de olika rättsystemen, att de legala bevisreglerna, såsom de i 1734 års lag förekomma, nemligen att tu vittnen äro fullt bevis, att på *ett* vittne ej någon kan fällas, utan skall ådömas värjemålsed samt att i lifssak värjemålsed ej kan ådömas — att, säger jag, dessa rättsregler ovilkorligen förutsätta något, hvarigenom rättskipningen ej afstannar. Detta var icke något annat än de bestämmelser, de regler, som återfinnas i slutet af 37 §, nemligen att i grofva brottmål domaren egde att försöka att med svårare fängelse få san-

ningen i ljust, der bindande liknelser och omständigheter finnas mot den anklagade. Det var det ena komplementet. Det andra var att uppfattningen af värjemålseden allmänt var sådan, att origtigt aflagd ed var sällsynt. Under sådana förhållanden kunde vid lagskipningen 1734 års lag följas. Men i samma stund dessa båda komplement borttogos, så att domaren ej eger att i grofva brottmål använda svårare fängelse för att få sanningen i dagen, samt värjemålseden ej kan under alla förhållanden anses innebära den trygghet, som detta institut från början var afsedt att skapa, och i följd af en annan uppfattning om dess lämplighet allt mera varsamhet börjat användas, återstod ej något annat än att tillämpa den fria bevispröfningen, och den fria bevispröfningen har trots ordalydelsen i 1734 års lag blifvit tillämpad och tillämpas ännu i den dag nu är. Detta har äfven icke kunnat annat än erkännas af dem, som framställt anmärkningar mot den kongl. propositionen; både af den ledamot i högsta domstolen, hvars yttrande nyss återopades, och i den reservation, som inom utskottet en lagkunnig ledamot afgifvit, erkännes detta. Under sådana förhållanden torde man vara berättigad påstå, att ett uttalande i den nya lagen af denna princip icke kan medföra någon som helst våda för rättskipningen. Tvärtom förefaller det mig uppenbart, att den nya lagen skall i detta fall till följd af de öfriga bestämmelser, som der finnas, utgöra en betydligt större garanti för en riktig och varsam tillämpning af denna grundsats, än den regellösa tillämpning deraf, som nu måste förefinnas. Under sådana förhållanden och då man icke torde kunna fränkänna vigten och betydelsen äfven inom detta område af en lagstiftning, som i och för sig sjelf utgör ett systematiskt helt, torde den utväg, som inom utskottet förordats af en reservant, eller att, med förkastande af nu föreliggande fullständiga och väl affattade lagförslag, inskränka sig till att upphäfva ett par punkter i 17 kap. rättegångsbalken, ej vara en utväg, som från lagskipningens synpunkt kan vara att tillråda. Fäster man sig vid de särskilda bestämmelserna i förslaget, synes den föreslagna lagens företräden framför den gällande kunna lätt påvisas. Jag behöfver ej gå längre än till 2 §, hvars bestämmelser om bevisning i fråga om skadestånd fylla ett behof, som är länge känt i detta såsom ock i andra land. Det torde icke för någon vara okänt, att inom de moderna samhällena länge rådt en ifrig klagan öfver hvad man med ett gängse uttryck brukar benämna skadestandsprocessernas nödlidande! Den legala bevisteorien visar den fullständigaste oförmåga att åstadkomma den bevisning, som i sådana processer är erforderlig för ett rättvist afgörande. Går man vidare till bestämmelserna i andra kapitlet om vittnesbevisning, torde man ej kunna förneka, att förslaget genom borttagande af en del obehöfliga jäfsanledningar, genom en lämpligare och riktigare anordning för vittnenas afhörande, genom beredande af trygghet och lätthet för vittnena att utfä ersättning m. m. måste anses i många delar innebära så väsentliga fördelar mot den nu gällande lagstiftningen, att det icke synes mig rätt, om kammaren

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

förkastade dessa framsteg. Och det derpå följande kapitlet om sakkunnige torde af alla erkännas vara egnadt att fylla ett mycket ofta känt behof inom vår process. Då nu härtill kommer, att dessa detaljbestämmelser i förslaget äro så valda och affattade, att den anmärkning, som framkommit, att förslaget icke kunde stå tillsammans med de förhållanden inom processen i öfrigt, som i vårt land förekomma, synes mig vara helt och hållet grundlös, då redan Kongl. Maj:t och ännu mer lagutskottet med den yttersta varsamhet ordnat hithörande rättsförhållanden och noga tillsett, att de nya bestämmelserna ej äro annorlunda tillämpade på vår process, än som väl kan stå tillsammans med domstolsorganisationen och öfriga processuella regler, så torde alla skal tala för ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Slutligen tillåter jag mig endast bemöta två anmärkningar. Den ena är den, att det nya förslaget väl skulle i och för sig sjelf vara lämpligt, men satt i händerna på en oerfaren domare vid våra häradsrätter skulle innebära allt för ringa trygghet för en rättvis dom. Häremot synes med skäl kunna erinras, att en sådan trygghet ej längre gifves med de bestämmelser, som finnas i 17 kap. rättegångsbalken. Det är redan framhållet, att de legala bevisregler, som der finnas, icke vidare kunna tillämpas, och den dermed sammanhängande farhågan att genom fri bevispröfning i oerfarna händer våda skulle kunna uppstå, att en person, som t. ex. uppsatt en skriftlig afhandling och försett den med två ojäfviga vittnen, sådant oaktadt ej skulle vara säker, att denna skriftliga handling eller de två vittnenas sammanstämmande berättelse skulle utgöra fullt bevis. Härvid kan erinras, att det lär väl aldrig hafva funnits och kommer säkerligen aldrig att finnas hvarken i detta eller andra land någon domare, hur ung och oerfaren han än må vara, som, när två ojäfviga vittnen sammanstämmande intyga en sak, och mot deras trovärdighet eller utsaga icke något förekommit, kan underlåta att erkänna detta vara för sig öfvertygande och således utgöra fullt bevis. Detta är klart, då lagförslaget utgår derifrån, att domaren vid målets afgörande är skyldig att följa sin objektiva öfvertygelse om hvad som i målet är sant, och således det subjektiva godtycket är lika mycket uteslutet från den fria bevispröfningen som från den legala beviseteorien. Den andra anmärkningen är den, att den fria bevispröfningen för sitt genomförande förutsätter införande af jury. Hvar och en, som eger kännedom om huru en jury tillämpar bevisregler och om de undersökningar, som förefinnas angående juryns rätt att följa sin inre öfvertygelse, oberoende af den yttre objektiva bevisningen — hvilket oberoende just innebär den största fara, som juryinrättningen för med sig — torde nödgas erkänna, att den svenska domstolsorganisationen med all säkerhet kan anses vara vida bättre skickad att rätt tillämpa de grundsatser, som innehållas i den fria bevispröfningen, än en jury skulle vara. Således långt ifrån att införandet af den fria bevispröfningen kan anses böra uppskjutas, till dess juryfrågan här i landet blifvit löst i öfverensstämmelse med deras åsikter, som önska

införandet af en sådan domstolsorganisation, kan man med skäl säga, att den nuvarande domstolsorganisationen snarare än jurysystemet medgiver införandet af fri bevispröfning utan den ringaste fara för rättsskipningens säkerhet.

*Förelag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

På alla dessa skäl, till hvilka åtskilligt annat skulle kunnat läggas, men hvarmed jag ej vill upptaga kammarens tid, ber jag att vördsamt få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ekenman: Den fråga, som nu föreligger till Riksdagens behandling, torde få anses vara en af de allra viktigaste, som innevarande Riksdag fått till sitt afgörande. Jag tror därför, att det kan vara lämpligt och klokt, att saken skärskådas från mer än en sida. *En* sida har nu skärskådats dels genom den framställning, som ligger i utskottets betänkande, dels genom det anförande, hvartill kammaren nyss lyssnat från lagutskottets högt ärade ordförande. För min del vill jag genast tillkännagifva, att jag har en helt annan mening än den, som uttalats af utskottet och dess ordförande.

Den fråga, som här föreligger är, såsom synes, förslag till lag angående bevisning inför rätta. Enligt den nu gällande lagen normeras dessa bestämmelser i 17 kap. rättegångsbalken på följande sätt. Jag ber att få återöpa blott några få ord, som i koncentrerad form innehålla just hvad som är föreskrifvet. Det heter der: »Karanden åligger sitt käromål lagligen bevisa eller vare svaranden fri. Vänder svaranden någon omständighet före, att sig dermed värja; bör ock han med bevis den styrka». Vidare, att den parten eger vitsord, »som bästa vittnen hafver, de der klaraste skäl och omständigheter vid handen gifva»; samt att »aro å båda sidor jemngoda bevis och vittnen; då gallen de, som svaranden värja, förty att domaren eger hellre fria än falla». Med dessa enkla, tydliga ord är det bestämdt, huru det nu skall ske. I den nya lagen heter det på följande sätt: »I rättegång gälle såsom bevisadt det, hvarom rätten vid noggrant öfvervägande af allt, som i målet förekommit, finner sig öfvertygad». Den hittills brukliga metoden kunna vi ju kalla den legala bevispröfningen, ehuru jag allt för väl vet, att »den legala bevispröfningen» i rent vetenskaplig mening ej är till fullo genomförd i vår rättegångsordning. Men till skilnad från den andra, som kallas den fria bevispröfningen, torde vi kalla den hittills varande bevismetoden för den legala.

Nu anför lagutskottet såsom ett hufvudsakligt skäl för antagandet af det nu framlagda förslaget, att man derigenom endast skulle legalisera redan befintlig praxis, med andra ord, att domstolarne redan nu skulle, ehuru det ej är lagstadgadt, iakttaga en sådan fri bevispröfning som den, hvilken man nu vill hafva bestämd i lagen. Jag vågar dock påstå, att så ej är förhållandet. Det är sant, att domstolarne allt mer och mer hafva antagit en friare tolkning af dessa bevisningsregler, afvensom att understundom i undantagsfall denna friare tolkning gått något i den rigtning, hvori man här vill göra en lagbestämmelse. Men genom denna lagbestämmelse skulle man upphöja undan-

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

taget till regel, och det är något vida mer och viktigare än att legalisera något redan befintligt. Derfor att saken således enligt min åsigt visst icke är af så ringa omfattning, som här är framställt, utan tvärtom i sig innebär en fullständig nyhet, finner jag för min del visserligen icke något skäl för ett afslag; ty denna nyhet kan vara, och jag vågar påstå att den är, i och för sig i *teoretiskt* hänseende fullt riktig. Men den stora frågan är denna: passar denna nya metod, denna nya så att säga instruktion vid bevispröfningen, passar den för våra domstolar med deras nuvarande organisation? Detta är hufvudfrågan, hvilken först och främst måste besvaras.

I utlandet har man på många ställen fri bevispröfning, dock ingalunda öfverallt. Vi få derfor icke föreställa oss att, emedan vi här hafva en bevispröfning, som mera närmar sig den legala, vi skulle befinna oss alldeles på efterkälken i detta afseende. Ingalunda. Men på de ställen, der den fria bevispröfningen användes, har man vissa garantier i domstolarnes organisation, i det att domstolarne antingen äro kollegiala eller jurydomstolar, hvaremot vid enmansdomstolar, med den befogenhet dessa hos oss hafva, icke, så vidt jag vet, förekommer fri bevispröfning.

Nu säger man, att hos dessa våra svenska domstolar — jag håller mig nu särskildt till landtdomstolarne — finnes ett element, som innebär en sådan garanti, nemligen nämnden. Jag tror, att få domare hålla denna institution högre än jag och få kunna skatta dess värde högre. Den är väl skickad för den bevisningsinstruktion, som nu gäller, och fyller väl den uppgift, som nu är den sålunda förelagd. Men något helt annat är att på densamma inpassa någonting alldeles nytt och gifva åt nämnden skyldighet att tillämpa den fria bevispröfningen, som enligt min åsigt förutsätter större juridiska insigter och ett skarpare juridiskt omdöme, än man kan påräkna hos de personer, hvaraf en häradsnämnd i allmänhet är sammansatt. Jag går ännu längre. Jag påstår, att om man skulle kunna tänka sig, att en nämnd i något fall vore så sammansatt, att den bestode af personer, fullt kompetenta för denna fria bevispröfning, saknade den dock med sin nuvarande organisation tillräcklig befogenhet; ty nämnden har blott kollektiv röst: endast när den är enhällig, kan den göra dom. Helt annorlunda är förhållandet med en domstol, der hvar och en ledamot skall afgifva sitt särskilda votum. Jag för min del är därför alldeles öfvertygad om att derest denna lag, sådan den nu föreligger, skulle antagas, kommer man snart att finna, att den ej väl lämpar sig såsom instruktion för våra landtdomstolar med deras nuvarande organisation. Något botemedel måste då finnas. Ja, det blefve påtagligen att förändra dessa domstolarnes organisation, att antingen göra dem kollegiala eller förändra dem till jurydomstolar. Är det så, att statsmagterna åstunda en dylik förändring af domstolarna — må de då pröfva den saken i rätter ordning, men ej i den ordning, att de först göra en instruktion, som passar för annorlunda organiserade domstolar, och sedan omorganisera de nuvarande

domstolarne för att få instruktionen att passa för dem. Detta är att gå i oriktig ordning. Det är att förlikna vid en person, som beslutat sig för att bygga ett hus och gör i ordning inredningen, innan han ännu fått ritningar för sjelfva huset. Det kan väl ej vara riktigt, och jag tror, att hvad jag nu anfört är fullt tillräckligt för afböjande af det nu föreliggande förslaget.

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

Nu hafva kammarens ledamöter af en annan talare hört sägas ungefär motsatsen till hvad jag sagt, och efter mig komma sannolikt många att yttra sig i ungefärligen samma rigtning som han. Här är ej, kommer man nog att säga, fråga om att minska nämndens betydelse, tvärtom, man vill göra dess betydelse mycket större. Ja, det gäller då att noga väga mot hvarandra de skäl, som frambragts från båda sidorna.

Jag ber dock att till ledning för bedömandet få tillägga, att då det gäller en sak af så utomordentlig vikt och betydelse, som föreliggande, är det skäl att erinra sig den gyllne regeln vid all lagstiftning, att man måste först hafva klart och tydligt utredt, att ett behof finnes af en lagförändring, och för det andra, att hvad man vill sätta i stället för det gamla bestående är alldeles afgjort bättre än hvad vi förut hafva.

Jag frågar då först: är här verkligen ådagalagdt, att vår rättegångsordning lider af så stora bristfälligheter, att det är nödvändigt vidtaga en så genomgripande förändring, som den nu föreslagna? Jag vågar bestrida det.

Men om man säger, att jag har orätt i denna min uppfattning, då går jag öfver till nästa fråga: är det klart, att hvad som här är föreslaget är bättre än hvad vi hafva? Är detta klart och tydligt? Härvid torde följande beaktas. När frågan behandlades i högsta domstolen, voro der två ledamöter, som bestämdt motsatte sig förslaget och därför androgo skäl, som synas mig vara klara och tydliga samt fullt tillräckliga för att gifva stöd för den åsigt jag uttalat. Så kom frågan till lagutskottet, och af dess utlåtande finner kammaren, huru som vid paragraf på paragraf ganska väsentliga ändringar blifvit gjorda. Emellanåt mötas vi af hela sidor, der det knappt finnes ett enda ord qvar af det ursprungliga förslaget. Rubrik och paragrafnummer är stundom det enda som kvarlemnats. Det är alldeles som när man efter en stor eldsvåda och några års mellanskof återser en stad med nyuppförda hus: af det gamla återstår ej mer än gatuskyltarne och husnumren. Förändringarna äro verkligen så stora, att sällan har väl ett lagförslag, som framlagts till Riksdagen, genomgått en så hård behandling i lagutskottet, som detta. Och när man kommer till slutet af utlåtandet, finner man der en hel serie af reservationer. Lagutskottets vice ordförande afböjer förslaget, landtmännen från Andra Kammaren inom utskottet göra detsamma enhälligt. Reservationer finnas äfven mot rena detaljbestämmelser — med ett ord, man möter vid frågans behandling, allt från behandlingen i högsta domstolen intill dess att den nu ligger på kamrarnes bord, olika

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

meningar, tvekan och tvifvel från alla håll. Då så är förhållandet, gäller en tredje regel för lagstiftaren, den nemligen: att uti tvifvelaktiga fall är det klokast och bäst att icke förändra det bestående. Det är ock med rätta sagdt, att, om representationen beträffande en anslagsfråga begår ett misstag, det kan rättas vid ett senare tillfälle genom att då iakttaga större sparsamhet, men att, om Riksdagen gör sig skyldig till ett misstag på lagstiftningens område, det är vida olyckligare och ödesdigrare till sina följder.

Här är vidare yttradt under det myckna ordande om frågan, som egt rum så inom Riksdagen som utom den, att man nedlagt mycket arbete på detta förslag, samt att detsamma föranledt stor kostnad samt mera i den vägen. Ja, mine herrar, det kan vara sant, men icke bör väl af den omständigheten, att mycket arbete nedlagts på ett visst lagstiftningsområde, dragas den bestämda slutsatsen, att det sålunda framkomna förslaget skall antagas. Det kan jag åtminstone ej finna. Jag vill beträffande här i fråga varande påminna om, huruledes för åtskilliga år sedan det fans en stark opinion inom landet för vidtagande af en genomgripande omorganisation af våra domstolar. Men jag tror, att ju mera arbete man nedlagt på denna fråga, dess mer har meningen ändrats i det afseendet, och allt mer och mer erfar man nu, att allmänna tanken är den, att det ej alls är så illa ställt med vårt domstolsväsende som man förr antagit. Det är till och med möjligt, säger man, att vid jemförelse mellan våra domstolar och utlandets det kan finnas, att våra i vissa afseenden erbjuda fördelar framför utlandets.

Då jag, mine herrar, anser, att här icke blifvit andragna några fullgiltiga skäl för antagande af det föreliggande förslaget; då jag vidare icke kan finna annat, än att reformer och förbättringar kunna ske i den ordning, som af en ärad reservant i lagutskottet framstälts, till hvilken reservant, utskottets vice ordförande, jag sluter mig, dervid anknyttande den mening, att i främsta rummet åtgärder böra vidtagas till befördande af en större skyndsamhet i rättskipningen än nu eger rum; då jag alltså på grund häraf ej kan biträda det framlagda lagförslaget, anhåller jag, herr talman, om afslag på den föredragna punkten.

Herr Claëson: Jemte det att jag till alla delar instämmer i de skäl för bifall till förslaget, hvilka framburits af lagutskottets ärade ordförande, ber jag att särskildt få bemöta något af hvad den senaste ärade talaren anført.

Han började med att uppläsa 17 kap. 33 § rättegångsbalken, som lyder så: »Käranden åligger sitt kärsmål lagligen bevisa; eller vare svaranden fri. Vänder svaranden någon omständighet före, att sig dermed värja; bör ock han med bevis den styrka.»

Denna paragraf fann talaren vara synnerligen tillfredsställande, och lagutskottet har så mycket mindre haft något att invända mot den, som det låtit denna paragraf orubbad kvarstå. Den upphäfves

ingalunda genom den nu föreslagna lagen, som blott afser att domaren må friare pröfva, hvad som är laga bevis eller icke.

Vidare anförde den föregående talaren såsom skäl för lagens förkastande, att det slag af domstolar, i hvilka såväl han som jag äro ordförande, skulle vara odugliga att handhafva en sådan lag, att, äfven om lagen i sig sjelf vore god, våra domstolars organisation, specielt våra häradsrätters, vore sådan, att vi ej vore vuxne lagen. Jag tror för min del, att detta är orättvist. Vi hafva gjort ett experiment i liknande fall förut vid våra domstolar. Vi hafva infört en lagreform, som jag anser vara mycket beslägtad med denna, då vi, i stället för lagens gamla bestämmelser, att för hvarje brott skulle följa ett till siffran noga bestämdt straff, fingo infördt det s. k. latitudsystemet. Man fann, att de fixerade straffbestämmelserna ledde till origtigheter, att lagstiftaren icke kunde förutse på förhand, om ej lagens bestämmelse i ett fall vore för sträng, i ett annat för mild. Då infördes latitudsystemet med visst minimi- och visst maximistraff för hvarje slag af brott, hvilket system allt mera utvecklats och nu går så långt, att t. ex. i en paragraf domaren har att vid straffets bestämmande välja emellan 5 kronors böter och 4 års straffarbete. Det är gifvet, att vid tillämpningen af detta latitudsystem subjektiviteten eller domarens personliga uppfattning af frågan skall i viss mån göra sig gällande. Det är möjligt, att deraf i en del fall inträffat, att den ena domstolen dömt strängare eller mildare än den andra, men jag undrar ändå, om det finnes någon i vårt land, som skulle önska tillbaka de gamla fixa straffbestämmelserna i stället för latitudsystemet.

Synnerligt liknande är, efter min åsigt, förhållandet med den fria bevispröfningen, eller att, i stället för att lagen nu en gång för alla fixerat, att så mycket fordras för full bevisning, så mycket skall ett vittne gälla, så mycket liknelser och omständigheter o. s. v., öfverlemnas enligt förslaget detta åt domarens eget bepröfvande i hvarje särskildt fall, eller, med andra ord, domaren skall icke blott räkna utan äfven väga bevisningsmedlen. Jag tror ej, att det skall blifva svårare för våra underdomstolar på landet att väga bevisningsmedlen, än att väga skälen för ett strängare eller lindrigare straff inom en bred latitud, eller att denna reform i någon mån är farligare än den, som då infördes. Jag vill ej bestrida, att icke en annan domstolsorganisation af många anses såsom ett önskningsmål, men den nu föreslagna reformen är lamplig äfven med den nuvarande domstolsorganisationen, och vi sakna anledning antaga, att vi få en sådan domstolsorganisation, som en del påyrkar, förr än en mycket lång tidsföljd förflutit. Kan det då vara klokt att under en lång tid behålla en lag, hvilken uti decennier ansetts bristfällig och som man i decennier velat utbyta just emot den nu föreslagna lagen? Det synes mig fullständigt orimligt, och jag tror, att det vore särdeles orättvist, om för våra landtdomstolars skull icke denna bevisningslag skulle gå igenom, en lag, hvilken enligt min tanke så ytterligt väl behöfs just vid landtdomstolarne; ty hvar är det väl, som bevisningen

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

spelar sin största roll, om ej just vid underdomstolarne? Om nu kan sägas, att det skall kunna inträffa, att en eller annan af dessa unga jurister, som tidtals sitta som ordförande i häradsrätter, begär miss-tag vid tillämpningen af en friare bevispröfning genom att anse bevisningen fullständig, der den behöfde kompletteras, eller tvärtom, så är det ju att märka, att det finnes två instanser öfver häradsrätterna, och de kunna ju rätta begångna felaktigheter i detta afseende. För min del anser jag, att antalet af olika domslut de olika domarena emellan icke med visshet behöfver bli större, om denna lag genomföres, utan kanske tvärtom blir mindre.

För närvarande är det så, att, som redan af lagutskottets ordförande påvisats, den allmänna meningen i landet, den allmänna rättskänslan samt domarens eget samvete rent af fordrar, att domaren ej så strängt låter binda sig vid de legala bevisningsreglerna, som man kan tycka, att han efter ordalydelsen bör göra. Men jag antager, att i de fall, der olika meningar förefunnits emellan olika domare, huruvida en sak är bevisad eller icke, detta ofta berott ej derpå, att icke båda äro öfvertygade om sanningen af hvad som visats, utan derpå, att den ene domaren vågar mindre än den andre frigöra sig från de legala fordringarna. Är det icke rent af en rättvisa, att domaren blir befriad från den svåra ställningen att, såsom nu ofta måste ske, välja emellan hvad lagens bokstaf bjuder och hvad som måste betraktas såsom dess anda och hvad allmänna rättsmedvetandet fordrar. Jag tror således ej mycket på talet om faran för en orätt tillämpning af denna lag, jag anser den innebära ett betydligt framsteg, och jag finner särskildt ordalagen uti första stycket af första paragrafen mycket tillfredsställande. Det är ingen sanning, när man säger, att domaren härigenom skulle få mera rätt att döma efter godtycke än förut. Det finnes en paragraf på annat ställe i vår rättegångsbalk, der det säges, att dom skall grundas på skäl och ej på godtycke. Denna paragraf är icke upphäfd, och någon annan subjektivitet är icke tillåten i den nya lagen, än den som ständigt måste finnas, eller att domarens personliga åskådningssätt ej kan alldeles vara borta. Ty den dömande verksamheten frambringas ej genom några maskiner, är ej automatisk, utan den frambringas genom människohjerner, och då måste äfven domarens subjektiva uppfattning kunna få uttryck i domen. Vore ej detta händelsen, skulle man icke kunna tala om mera eller mindre skickliga domare, och det skulle ej kunna förekomma någon annan skiljaktighet i domsluten än som berodde på den ene domarens uppenbara okunnighet eller förbiseende.

Jag ber således att på det lifligaste få instämna uti yrkandet om bifall till denna paragraf.

På samma gång vill jag dock säga, att, då jag icke har reserverat mig mot någon detalj i utskottets betänkande, detta ej berott på att jag funnit hvarje punkt i lagen sådan som jag helst önskat den, utan derpå att mina betänkligheter delvis varit endast formella och i öfrigt ej haft så stor betydelse, att jag därför velat genom en reservation

i någon mån försvaga förslaget i dess helhet. Jag vill nu nämna i hvilka afseenden jag skulle önskat lagen annorlunda.

Jag har ej velat hafva uti 1 § inflickade orden: »i domen skola angifvas de hufvudsakliga skäl, hvarå rätten grundar sin öfvertygelse», och det uteslutande af formelt skäl — denna föreskrift återfinnes nemligen redan på sin rätta plats i 24 kap. rättegångsbalken.

Jag anser ej, att det varit nödigt att i 3 och 4 §§ omtala betydelsen af eget erkännande, då man ej i lagen angifvit betydelsen af indicier, vittnesbevisning och sådant.

Jag skulle för min del ej haft någonting emot att taga det af Kongl. Maj:t framställda förslaget till parts ed, hvilket jag anser stå i närmare öfverensstämmelse med det nya systemet, men, då majoriteten inom utskottet ansåg det vara ett för stort afsteg från det gamla åskådningssättet, så ville jag ej reservera mig emot det af utskottet framlagda förslag till kapitlet om parts ed. I en punkt har utskottet gjort en ändring, som enligt min mening är en försämring af det kongl. förslaget och som tyckes mig ej vara väl motiverad, nemligen sista stycket af 8 §. Denna lags grundtanke har varit att så litet som möjligt genom jäf beröfva domaren de bevisningsmedel, som äro tillgängliga. För den skull föreslås: »Ej skall det räknas för jäf, att vittne är i det förhållande här är nämndt till någon, som väl å tjenstens vägnar eller i egenskap af förmyndare eller såsom syssloman för kommun, bolag eller förening förer talan i målet, men sjelf icke eger sådan del i saken, som enligt 7 § utgör laga jäf, eller kan af målets utgång vänta synnerlig nytta eller skada.»

Denna paragraf skulle jag velat bibehålla oförändrad. Nu har utskottet gjort den ändring, att ej skall det räknas för jäf, när i tvistemål förmyndare utför myndlings talan eller syssloman förer talan för kommun, bolag eller förening, men väl när åklagare för talan i brottmål, ehuru jag för min del anser åklagarens ställning i sådana mål, dem han anhängiggör endast å tjenstens vägnar, utan ringaste fördel för honom sjelf, vara mindre personligen berörd af målets utgång än de ofvannämnde personerna.

Emellertid har jag nu ej något annat yrkande att göra än bifall till den föreliggande lagparagrafen.

Herr Rudebeck: Det har af en talare, som är landtdomare, här framhållits så ofantligt stora betänkligheter mot det föreliggande förslaget, att jag finner mig manad att uttala min åsigt i frågan, då den är fullkomligt stridande mot den ärade talarens. Långt ifrån att jag anser, att det föreliggande förslaget skulle medföra några olägenheter eller vådor, är jag tvärtom varmt och på det innerligaste öfvertygad derom, att det fyller ett länge och allvarligt känt behof. För den, som under en längre följd af år varit landtdomare och ordförande i en häradsrätt, är det svårt att förstå, huru man kan komma till en sådan mening om den fria bevispröfnings behöflighet eller icke behöflighet, som den ärade talaren här uttalat. Hvarom är det

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

egentligen fråga i detta fall? Jo, det är fråga om att bestämma genom lag hvad som varit praxis under en lång följd af år, det är fråga om att i lagen gifva ett fullständigt uttryck åt ett behof, som, säga hvad man vill, dock verkligen varit länge känt. Det påstås emellertid nu af denne talare, att det icke är någon allmän önskan härom, och såsom ett bevis derpå anfördes de reservationer inom utskottet, som afgifvits af landtmän från Andra Kammaren. Men enligt mitt förmenande stå deras uttalanden långt ifrån i öfverensstämmelse med, tvärtom i rak strid emot, hvad som varit och är den allmänna meningen. Det klagas så i tal som i pressen, icke blott stundom utan mycket ofta deröfver, att domstolarnes beslut utfalla i en rigtning, som enligt allmänt menskligt omdöme icke öfverensstämmer med hvad som verkligen måste vara rätt och sant på grund af den bevisning, som faktiskt föreligger, fastän denna bevisning icke är framkommen efter de i lagen angifna regler. Det är ett klagomål som ofta höres: skall nu verkligen detta, som enligt mensklig öfvertygelse är bevisadt, icke få anses vara bevisadt endast därför, att en regel om ett särskildt bevismedel icke är uppfylld. Det är därför, säger jag ännu en gång, en stor brist i den nuvarande lagstiftningen, hvilken brist äfven framtvingat en praxis vid sidan af lagen, som man vill genom detta lagförslag afhjelpa.

Det har vidare yttrats, att den föreslagna nya lagen skulle lemna tillfälle för domaren till godtycke. Det är ju gifvet, att om en domare glömsk af sin pligt faller för en sådan svaghet, så är det knappast möjligt att därför finna tillräckliga korrektiv. Men då nu särskildt den förste talaren yttrade, att det icke i lagen finnes något korrektiv mot en sådan godtycklighet, vill jag erinra, att han uteglömde helt och hållet det sista momentet i 1 § af lagutskottets föreliggande förslag, som säger, att i domen skola angifvas de hufvudsakliga skäl, hvarå rätten grundar sin öfvertygelse. Med en sådan bestämmelse, hvars uppfyllande ej kan åsidosättas utan ansvarsåföljd, kan jag icke finna annat, än att faran för godtycke hos domaren är förebygd. Det heter i lagberedningens yttrande, att ju mindre den juridiska sanningspröfningens regler aflägsna sig från den allmänna, vanligt menskliga, ju mera förtroende får den i folkets uppfattning och ju bättre blir resultatet. Ja, så har hittills, så vidt jag kunnat finna, den allmänna åsigten verkligen varit, men i strid deremot stå besynnerligt nog de reservationer, som af de nämnde landtmännen blifvit afgifna, och huru reservanternas kunna så tala är mig ofattligt.

Vidare har en talare yttrat, att den föreslagna lagen skulle föranleda, ja nödvändigöra en omorganisation af underdomstolarne i den rigtning, att jury kommer att införas. Skulle följderna af lagen blifva den, då skulle jag för min del visst icke vilja medverka till dess antagande, men jag kan omöjligen finna något skäl, hvarför det skulle blifva ett sådant resultat.

Det har ock sagts, att genom denna lag om bevisning, särskildt genom dess 1 §, skulle för domaren betydelsen af vittnesbevisningen

blifva helt och hållet omintetgjord eller underkänd. Jag vill i detta afseende åberopa, hvad lagutskottets ärade ordförande för en stund sedan framhöll, att det lärer väl icke komma i fråga, att någon domare tillåter sig, med stöd af den föreslagna lagen, att lemna utan afseende något, som af två ojäfviga vittnen intygats eller vitsordats. Kraften af en sådan bevisning lärer väl icke i någon mån minskas genom denna lag.

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

Af föregående talare hafva blifvit utförligt framhållna de ytterligare skäl, som böra vara bestämmande för antagande af det nu föreliggande lagförslaget, och med instämmande i dessa skäl får jag värdsamt yrka bifall till förslaget.

Herr Larsson, Liss Olof: Icke lärer väl någon i kammaren vänta, att jag skulle gifva någon ytterligare utredning i frågan utöfver den, som redan blifvit lemnad från deras sida, hvilka förordat förslaget. Men jag har ansett mig ändå böra begära ordet därför, att det kan vara af något intresse att höra, huru en icke jurist har bedömt den föreliggande frågan. Vi hafva hört det förut från en icke jurist, som talat mot förslaget, och därför har jag ansett mig böra yttra några ord om huru jag tänkt mig saken, då jag är för det samma. Jag vill säga, till en början, att om förslaget skulle falla, och det är möjligt att det gör det, om icke här, så i medkammaren, så sker derigenom, enligt mitt förmenande, icke någon riksolycka, ehuru ett stort arbete då kommer att blifva bortkastadt, och man, enligt min tro, då begär en handling, som man sedermera skall finna icke varit klok. Man klagat ständigt öfver, icke minst i medkammaren, att det går så sakta med lagstiftningsarbetet. Jag tillhör icke deras antal, som deltaga i dessa klagomål, men märkvärdigt är det, att när något förslag af större betydelse framkommer, som lyckligen har passerat de många skärseldar, det har att genomgå, innan det kommer till Riksdagen, då söker man endast efter förevändningar att slå i hjel ett sådant förslag. Den ene hänger upp sig på en småsak, den andre på en annan, och så summerar man ihop, och till slut får man en majoritet, som kan aflifva nästan hvarje förslag, som kommer fram. Som sagdt, tror jag icke det är någon riksolycka, om förslaget icke går igenom, men det skulle vara önskligt, att man sluppe höra så mycken klagan öfver långsamhet i lagstiftningsarbetet, när man visar sig så litet hugad att gå fram på den vägen, då ett fullständigt utarbetadt förslag nu blifvit framlagdt.

Jag skulle, äfven jag, kunna hafva åtskilliga invändningar att göra mot det föreliggande förslaget, men i hufvudsak har jag gillat detsamma, och jag är lifligt öfvertygad, att om ett stort förslag någonsin skall kunna gå igenom, så måste man jemka med de små anmärkningar, man kan hafva att göra mot den ena eller andra paragrafen i förslaget, ty gör man icke detta, kan man aldrig vinna bifall till något förslag.

Jag har aldrig suttit såsom nämndeman och sålunda aldrig del-

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

tagit i fällande af någon dom, men jag minnes från förstärkta lagberedningen, hvad der klagades öfver, och det har äfven förefallit mig bra hårdt för en domstol, om den skall strängt följa de legala bevisningsreglerna och nödgas fälla domar, som rent af enligt dess öfvertygelse äro orättfärdiga. Men med ett strängt följande af de legala bevisningsreglerna måste domstolen göra det i vissa fall, och det kan ju icke annat än förefalla mycket motbjudande. Derför har också, såsom det påstås, och härom voro alla jurister inom lagutskottet ense, utbildat sig den praxis inom vår domarecorps, att man börjat tillämpa en bevispröfning på sidan om lagen och i strid med den gamla lagen af 1734. Man har funnit det alldeles omöjligt att icke göra så. Nu säger visserligen en domare här, att detta förekommer endast undantagsvis, under det andra påstå, att så icke är fallet. Men då är det väl ändå värre, om den ena domstolen tillämpar en sådan bevispröfning, men den andra icke gör det. Då är det ytterst nödvändigt, att det stadgas i lagen, att alla hafva en sådan bevispröfning, ty att en domstol gör så och en annan så, det visar icke obehöfligheten af den föreliggande lagen, utan tvärtom nödvändigheten af att stadga i lag hvad som utbildat sig i praxis.

Nu skulle man, i fall man afslår det föreliggande förslaget, dermed också hafva förklarat, att någon sådan bevispröfning icke får ega rum, som hittills har tillämpats under en lång följd af år. Man skulle således återgå till den legala bevisformen i 1734 års lag. Här skulle således blifva en återgång i vårt lagstifningsarbete, det skulle blifva en reaktion. Det är ju ett förskräckligt ord, som användes mycket på en del håll. Jag är icke rädd för det ordet, men det är märkvärdigt att nu från det håll, der detta ord mest användes såsom en skräckbild, få höra, att här är det alls icke farligt med reaktionen. Hvad som nu tillämpas skall man öfvergifva och gå tillbaka till hvad som stadgades för öfver hundra år sedan. Men det är så med talet om reaktion, att det menas icke så allvarligt, som det låter. Om man nu anser, att det skulle vara olyckligt att medgifva en fri bevispröfning, då kan man väl icke heller annat än alldeles förbjuda den. Icke kan man väl låta det fortgå bredvid lagen, som man anser origtigt, och då blir det, som sagdt, en återgång.

Det har i synnerhet framhållits, att det skulle blifva en stor fara för rättskipningen, om man lade en sådan magt i domstolens händer. Jag vet icke, hvad som berättigar till en sådan farhåga. För min del hyser jag fullt förtroende till våra domstolar, och jag hyser icke den ringaste fruktan för att genom lag lägga i deras hand, hvad de redan hafva nödgats tillägna sig bredvid lagen för att kunna utöfva rättskipningen på ett tillfredsställande sätt. Man säger, att vi hafva enmansdomstolar på landet, och jag blef mycket förvånad i lagutskottet, då jag der fick höra det af åtskilliga landsortsrepresentanter, som på det sättet ville resonera bort all betydelse af nämnden. Jag sätter den folkvalda nämnden högt och hade trott, att alla skulle göra det, och att åtminstone icke landtmännen i främsta

rummet skulle vilja vara med om att kasta sten på den del af domstolen, som de sjelfva få utse. För min del hyser jag alls icke någon fruktan för att lägga i domstolens hand denna magt, så legaliserad och ordnad, som den nu föreligger i förslaget. Jag mins från min ungdom, hvilken förskräckelse man hörde uttalas på många håll mot den magt, som lades i domstolens hand, när man utvidgade det så kallade latitudsystemet; och jag tyckte sjelf, att när domstolen hade att välja mellan böter, fängelse, straffarbete och allt möjligt, så såg det litet kusligt ut. Men redan då hyste jag förtroende för våra domstolar, ty det är hederligt och dugligt folk, som sitta i domstolarne, och jag tänkte: de förstå det nog bättre. Nu har det ock gått derhän, att jag vågar tro, att det icke finnes någon, som skulle vilja taga bort latitudsystemet och återinföra lagbestämda straff för hvarje brott. Man har således kommit till erfarenhet om, huru nödvändigt det var, att få detta system genomfördt, och huru samvetsgrant våra domstolar hafva tillämpat den magt, som då lades i deras hand. Jag är öfvertygad om, att i fall man genom denna lag lägger en ytterligare magt i domstolarnes hand, så skall man snart vinna samma erfarenhet, som i det förra fallet, nemligen att våra domstolar skola veta att med samvetsgrannhet och skicklighet handhafva äfven den nya lagen till allas belåtenhet, så att det inom få år icke skall finnas någon, som skulle önska en återgång till det gamla.

Jag skall icke langre upptaga kammarens tid, utan slutar med att yrka bifall till förslaget. Jag har reserverat mig mot en paragraf och kommer kanske att yttra några ord, då den föredrages, men i det stora hela är jag för förslaget och skulle för min del icke vilja låta det falla, ens om den paragraf antages, som är föreslagen i strid mot min åsigt.

Herr Sjöcrona: I denna viktiga lagfråga synes det mig vara skal, att de kammarens jurister, som icke haft tillfälle att deltaga i lagutskottets förhandlingar, angifva sin ståndpunkt. Jag har derfor tillåtit mig att begära ordet, utan att likväl derigenom vilja på minsta vis antyda, att jag tror, att kammaren skulle fasta särskild vikt vid min åsigt i saken. Här är emellertid redan yttradt så mycket deri, att jag kan fatta mig ganska kort. Jag skall helt kort och godt tillkännagifva, att, ehuru jag möjligen skulle kunnat önska, att detta lagförslag varit mindre omständligt och vidlyftigt i hvarjehanda saker, som synas mig följa af sig sjelfva och hvarom icke behöft lagstadgas, så finner jag dock förslaget på det hela taget vara särdeles förtjenstfullt och utgöra en foljdriktig tillämpning af förhållandena och rättsbegreppen, sådana de här i vårt land hafva utvecklats sig. Jag hyser sålunda icke någon tvekan att gifva min röst för detta förslag.

Hvad särskildt angår den fria bevispröfningen, hvarom den nu föredragna 1 § handlar, så tror jag, att så, som denna paragraf är affattad, den innebär en säkrare borgen för en god och riktig bevispröfning, än den nu gällande lagen innebär, ty paragrafens sista moment

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Förslag till
lag angående
bevisning
in för rätta.
(Forts.)*

innehåller, såsom redan förut blifvit erinradt, en mycket god garanti för, att domaren icke skall förhastas sig, då han förklarar sig öfvertygad om ett faktum, som inverkar på målets utgång. Detta moment innehåller nemligen, att i domen skola angifvas de hufvudsakliga skäl, hvarå rätten grundar sin öfvertygelse.

En talare, som själf är ordinarie häradshöfding, har motsatt sig detta förslag hufvudsakligen på två skäl. Det ena var, att, ehuru han ansåg förslaget i teorien riktigt, våra domstolar särskildt på landet icke skulle vara väl egnade för tillämpningen af en sådan lag om bevisning. Det har länge varit ett tal, som ideligen upprepats, att våra landtdomstolar icke skulle vara lämpliga, särskildt när i dem fungerar en yngre jurist såsom ordförande. Men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att detta tal aldrig har beledsagats med någon egentlig bevisning, och, så vidt min erfarenhet gifver vid handen, saknar detta tal allt skäl. Jag tror, att det svenska folket kan vara ganska belåtet med sina landtdomstolar, och att just här kan och bör tillämpas, hvad den nämnde talaren yttrade, att man icke skall utbyta hvad man har, förr än man kan sätta något verkligt bättre i stället.

Detta var hans andra skäl mot lagförslagets antagande, men då jag är öfvertygad om, att föreliggande förslag är mycket bättre än gällande bestämmelser i ämnet, tillåter jag mig att yrka bifall till förslaget i den del, som nu är föredragen.

Herr Bergström: Det låter icke förneka sig, att justitierådet Skarin med hvilken justitierådet Glimstedt instämt, i sitt yttrande smidt temligen goda vapen mot antagande af den fria bevispröfningen. Af dessa vapen har man också i denna kammare vetat att begagna sig. Den förste talaren uppläste flere och rätt långa stycken ur justitierådet Skarins yttrande. Den tredje talaren i ordningen gjorde sig väl icke skyldig härtill, men han eftersade det, hvarmed justitierådet Skarin inleder sitt yttrande. Denne åberopar, huru förträffligt rättegångsbalkens 17 kapitel bestämmer hufvudgrundsatsen i fråga om bevisningsskyldigheten, då det säges, att »käranden åligger sitt kärsmål lagligen bevisa eller vare svaranden fri. Vänder svaranden någon omständighet före, att sig dermed värja; bör ock han med bevis den styrka». I 20 § heter det, att den parten eger vitsord, »som bästa vittnen hafver, de der klaraste skäl och omständigheter vid handen gifva»; samt att »äro å båda sidor jemngoda bevis och vittnen; då gällan de, som svaranden värja, förty att domaren eger hellre fria än fälla.»

Villigt medgifves, att de åberopade reglerna äro gifna i ett kortfattadt, tydligt och klart språk. Men jag tillåter mig härvid mot justitierådet Skarin och den, som eftersade honom, nämna, att i förevarande lagförslag fråga alls icke är att afgöra något om bevisskyldigheten, utan frågan är, huru förebragt bevisning skall bedömas och pröfvas. Afgörandet af frågan om, hvem bevisskyldigheten eller den så kallade bevisbördan åligger, måste man hufvudsakligen och

förnämligast söka och finna i den konstitutiva rätten och endast i dess stora allmänlighet inom rättegångsbalkens område. Vänder man sig till den konstitutiva rätten, kommer man snart på det klara med, hvem bevisningsskyldigheten i fråga om visst rättsärende, som utgör föremål för tvist, åligger.

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

Det är sagdt, och enligt min mening med all sanning, att den legala bevisningsteorin i sina hufvuddrag icke vidare eger bestånd i vårt land. Detta förhållande har den tredje talaren i ordningen väsentligen förnekadt och menat på, att man blott i sällsynta undantagsfall frångått den legala bevisningsteorin och inlåtit sig på den fria bevispröfningen. I detta afseende tillåter jag mig mot honom åberopa följande yttrande af ett justitieråd: »Under trycket af dessa och andra dylika från hvarje legal bevisteori mer eller mindre oskiljaktiga olägenheter, har på senare tiden den svenska domstolspraxis, visserligen på sidan om bestående lag, men i full öfverensstämmelse med den upplysta allmänna meningen här i landet, mer och mer utvecklats sig i riktningen mot fri bevispröfning, så att det system, som med detta uttryck betecknas, i sjelfva verket numera redan är med vår lagskipning i hufvudsakliga delar införlifvadt. Sålunda lærer näppeligen någon svensk domare för närvarande anse sig förhindrad att antaga ett af endera parten uppgifvet förhållande, om hvars sanning domaren blifvit genom hvad i målet förekommit fullt och fast öfvertygad, såsom lagligen styrkt, äfven om detsamma icke blifvit af motparten erkändt eller af tvenne sammanstående vittnen vitsordadt. Och öfver hufvud har den så kallade circumstantiella bevisningen tillvunnit sig en vigt och betydelse, som ingalunda tillerkännes den i 1734 års lag.»

För min del är jag förvissad om, att den juridiska erfarenhet, som innehafves af detta justitieråd, är så stor, att hvad den tredje talaren i motsats mot hans erfarenhet yttrade icke kan tillerkännas något vitsord. Nämnde talare anförde vidare till stöd för sin mening, att, så vidt han hade sig bekant, funnos icke ens i utlandet några enmansdomstolar, hvilka egde att fritt pröfva förekommande bevisning. Han misstager sig i detta hänseende. I England finnas de så kallade *county courts* eller grefskapsdomstolarne, hvilka bestå af en domare och hafva fri bevispröfning. I Tyskland finnas de så kallade *Amtsgerichte*, hvilka bestå af en domare och, såsom man kan finna af den tyska civilprocessordningen, hafva fri bevispröfning. Slutligen förekomma i Österrike enmansdomstolar i bagatellsaker, hvilka domstolar ega fri bevispröfning.

För att nu hålla oss till de svenska förhållandena, är min mening den, att den legala bevisningsteorin ålägger domarens samvete ett olidligt tvång, från hvilket han på ett eller annat sätt måste frigöra sig. Jag vill omförmåla ett fall från min yngsta domaretid, hvilket visar, huruledes domaren råkar i pligtkollision och måste bryta mot en regel eller en annan. Det var en person, som var tilltalad för rån. Han var förvunnen till brottet genom ett vittne och en omständighet,

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

en ganska god omständighet visserligen, ty han hade befunnits innehafva af de rånade sakerna. Enligt 1734 års lag — om jag minnes rätt 20 kap. 9 § missgerningsbalken — skulle en rånare, som med fullt våld tagit något från en annan, äfven om kroppslig misshandel icke egt rum, mista lifvet. Jag hade nu valet mellan att antingen bryta mot den gamla goda domareregeln, att domaren icke skall »göra den saklös, som saker är» — ty för hvarje förnuftigt tänkande meniska var denne man saker till rånet — eller och bryta mot den legala bevisningsteorin. I 17 kap. 32 § rättegångsbalken står nemligen: »Nu är i svårare brottmål mer än halft bevis emot den, som anklagas, och nekar han ändå gerningen, finner domaren, att fara är om mened; lemne saken till framtiden, då den kan uppenbar varda». Uppenbart var ju, att man icke kunde ålägga värjemålsed i ett mål, som gick på lifvets förlust. Jag skulle således, om jag följt lagen, då mer än half bevisning förefans, hafva förklaradt, att den tilltalade icke kunde fällas åt saken, utan att denna borde lemnas åt framtiden, då den kunde uppenbar varda. Det var en svår kollision för en ung domare. Jag löste den på det sätt, att jag förbisåg den legala bevisregeln och dömde mannen. Och hvad mera är, utslaget blef fastställt både af hofrätten och högsta domstolen. Der har kammaren ett exempel på, huru man snart sagdt är tvungen att öfverträda bestämmelserna i 17 kap. rättegångsbalken.

Nu kommer jag till något egendomligt. Man öfverträder den legala bevisningsteorin i gröfre brottmål, emedan samhällets väl fordrar, att den brottsling, som enligt en förnuftig slutledning måste anses skyldig, blifver dömd, men i småsaker, då fråga är t. ex. om olaga utskänkning af bränvin, dömer man till edgång. Hvilken motsägelse i detta förhållande. Om en person blifvit genom ett vittne öfvertygad att hafva olofligen utskänkt bränvin, dömes han i regel icke till ansvar, utan ålägges honom först edgång. Om nu i lag blifver förklaradt, att bevispröfningen är fri, kommer i dylika fall säkerligen icke denna värjemålsed, hvilken man ju helst skulle se afskaffad, att användas.

Jag är icke den, som vill nedsätta vårt svenska rättegångsförfarande. Tvärtom. I många delar har detsamma hållit sig fritt från de öfverdrifter och felaktigheter, till hvilka de utländska rättegångsordningarna gjort sig skyldiga. Men ett är visst, det nemligen, att hvad den tredje talaren i ordningen yttrade derom, att utlänningarna borde komma till oss för att hemta mönster till ett förnuftigt ordnad rättegångsväsende, icke håller streck. Säkert är, att de icke skola göra det. De, länder som införlifvat sig med tanken på en koncentrerad omedelbar och muntlig förhandling, på hvilken omedelbarligen följer dom, komma sannerligen icke att hemta mönster från vår rättegångsordning, som är belamrad med ett olidligt mångskrifveri. Jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af nu förevarande paragraf och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Förslag till lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § af lagutskottets i utlåtandet n:o 25 framställda förslag till lag angående bevisning inför rätta, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås berörda paragraf.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 28.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Herr Ölander: Jag har deltagit i förevarande utlåtande. Men ehuru jag icke reserverat mig mot ifrågavarande punkt, har jag icke kunnat biträda densamma i dess helhet. Utskottet har i likhet med lagberedningen ansett parts erkännande inför rätta såsom ett bevismedel i såväl civila mål som brottmål. Utskottet har således gifvit erkännandet samma principiella betydelse i båda dessa slag af mål, oaktadt de till såväl innebörd som processledning äro från hvarandra temligen åtskilda. Att parts erkännande i brottmål är ett bevismedel, derom äro ju alla ense. Att det likväl i dylika mål icke ensamt innefattar fullt laga bevis, derom är väl ej heller någon tvist; och i 4 § af Kongl. Maj:ts förslag är denna tanke klart och tydligt uttalad. Häremot har utskottet, som synes mest hafva fäst uppmärksamheten vid de mindre brottmålen, gifvit åt parts erkännande äfven i dessa mål karakteren af fullt laga bevis, såvidt icke några omständigheter finnas, som förringa dess tillförlitlighet. Utskottet fordrar således strängt

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

taget äfven i de gröfsta brottmål icke någon annan bevisning än det egna erkännandet. Vår nuvarande lag gör åtminstone derifrån undantag i fråga om mål, som gå på lif, i hvilka den fordrar omständigheter, som bestyrka erkännandet. Något dylikt känner icke utskottets förslag till. Enligt detsamma är erkännandet alldeles nog, så vidt icke förhållanden finnas, som förringa dess betydelse. Men dessa förhållanden, hvem skall framdraga dem, hvem skall bevisa dem? Icke åklagaren, ty man kan ej begära, att han skall försvaga den till styrkande af hans åtal redan förebragta bevisningen. Icke heller den tilltalade, ty det låter ju icke tänka sig, att han skulle bidra att bevisa att han ljugit. Följden blifver naturligtvis den, att dessa förhållanden, om de ock förefinnas och kanske förefinnas i sådan mängd, att de kullkasta hela det gjorda erkännandet, aldrig komma fram och att det egna erkännandet blir den enda bevisningen och detta äfven i de gröfsta brottmål, enär något undantag i fråga om dessa ej blifvit af utskottet föreslaget. Det är väl dock att gå något för långt, och ingalunda göres dermed, hvad förevarande förslag afser att göra, bevispröfningen mera fri. Tvärtom bindes derigenom domaren vid ett bevismedel, som kanske icke är i stånd att gifva honom den öfvertygelse om sakförhållandets tillvaro, som 1 § förutsätter. — För min del anser jag således 4 §, sådan den lyder enligt Kongl. Maj:ts förslag, vara mera tilltalande och i hvilket fall som helst mera principielt riktig.

Min anmärkning gäller emellertid egentligen civila mål och der träffar den sjelfva principen. Äfven i dessa mål har utskottet, såsom jag nyss nämnde, hyllat principen om parts erkännande såsom ett bevismedel och i öfverensstämmelse dermed redigerat förevarande paragraf i denna del. Jag kan icke biträda denna uppfattning, hvilken ej heller delas af många andra jurister vare sig i Sverige eller i utlandet, exempelvis Tyskland, der en helt annan princip tillämpas. Enligt denna princip, hvilken jag för min del biträder, är erkännandet inför rätta icke ett bevismedel utan en användning af partens fria dispositionsrätt. Likasom en fri och myndig man eger rätt att fritt förfoga öfver sina tillgångar, sin förmögenhet, sina civila rättigheter, bör han väl ock i en rättegång ega samma fria förfogande genom att erkänna ett sakförhållande, hvarigenom han kan förlora något af dessa tillgångar eller dessa civila rättigheter, och dermed på samma gång befria motparten från den bevisskyldighet, denne eljest i detta afseende skulle åligga. En rättegång bör och kan väl icke få röra sig om något annat, än det som verkligen är tvistigt. Rigtigheten af det ostridiga har domstolen i sjelfva verket icke rätt att bedöma. Det är endast det stridiga, som är draget under dess pröfning, vare sig detta är ett sakförhållande eller följden af ett sakförhållande. Är deremot sakförhållandet ostridigt och endast påföljden af detsamma det s. k. »*quid juris*», tvist underkastad, har, det påstår jag, domstolen icke rätt att pröfva något annat än denna. Nu har emellertid utskottet i enlighet med den princip, som det omfattat, i paragrafens

sista punkt föreskrifvit, att, om ett erkännande finnes vara osant, skall detsamma, oaktadt det fritt och otrunget afgifvits och oaktadt det ej blifvit återtaget, lemnas utan afseende. Detta förefaller mig, enligt den princip, som jag hyllar och som hyllas äfven i utlandet, dock vara ett förmynderskap öfver den myndige mannen, ett ingrepp i hans rätt att fritt förfoga öfver sina civila rättigheter. Jag skall belysa saken med ett exempel. A stämmer B med yrkande om utbekommande af fordran på grund af en skuldsedel, som är under-tecknad med B:s namn. B har dock ej underskrifvit skuldsedeln. Hans namn har blifvit förfalskadt, men då B granskar underskriften, finner han, att förfalskningen är gjord af t. ex. hans egen son, och han vill naturligtvis icke blottställa denne. Då frågar jag, skall B icke vara berättigad att erkänna skuldsedelns rättighet och skall detta erkännande icke få tagas för godt, om också domstolen är viss på att det icke är sant — ty domstolen kan ju hafva sig bekant att B vid den tid då skuldsedeln utfärdats varit bortrest eller sjuk eller eljes förhindrad att underskrifva densamma. Skall, säger jag, ett sådant erkännande icke få tagas för godt? Nej, säger utskottet, ett dylikt erkännande bör icke hafva gällande kraft. Erkännandet är uppenbart osant, och åt detsamma får således icke gifvas något afseende. Af lagberedningen har sagts, att detta förfarande öfverensstämmer med den hos oss allmänt förekommande uppfattningen. Jag betviflar, att så är förhållandet.

På grund af hvad jag nu sagt skulle jag önska, att förevarande paragraf erhöle en annan redaktion, som mera öfverensstämde med den af mig uttalade dispositionsprincipen och äfven något försvagade erkännandets i brottmål bindande kraft, sådan den här är föreslagen. Detta skulle kunna mycket lätt åstadkommas genom att i paragrafens 1:sta punkt ordet »vidare» framför ordet »bevisning» horttoges och att hvad som i paragrafen förekommer särskildt om erkännandet i brottmål, förändrades till öfverensstämmelse med 4 § i Kongl. Maj:ts förslag och framför allt, att hvad i paragrafens sista punkt stadgas derom, att erkännande, som finnes vara uppenbart osant, skall lemnas utan afseende, helt och hållet borttoges. Detta stadgande, i den ordställning det här förekommer, refererar sig till både civila mål och brottmål; men i fråga om de förra är stadgandet naturligtvis origtigt, om man hyllar dispositionsprincipen, och i fråga om brottmål är det alldeles obehöfvt och till och med innefattande en tautologi, då strax förut angående erkännandet i brottmål säges, att, om några omständigheter förekomma, som förringa dess tillförlitlighet, skall erkännandet icke hafva samma beviskraft som eljes, och det naturligtvis icke kan finnas någon omständighet, som mera förringar erkännandets beviskraft, än om erkännandet finnes vara uppenbart osant. Denna sammanställning förefaller mig därför egendomlig, och det är mig fullkomligt obegripligt hvarför stadgandet blifvit af utskottet ryckt från dess sammanhang med bestämmelserna om civila mål, der det i Kongl. Maj:ts förslag rätteligen fått sin plats. Jag skulle, säger jag, önska,

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

Förslag till lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

att en sådan omredaktion, som jag nu antydt, vidtoges, men, då jag icke vet, om jag härutinnan får något understöd, och en omredaktion här i kammaren på rak arm är vansklig att göra samt jag icke önskar begära återremiss till utskottet, vill jag för närvarande icke framställa något yrkande.

Herr Annerstedt: Den föregående talaren har bragt på tal den mycket omtvistade frågan, huruvida erkännandet i civila mål är att uppfatta såsom en disposition eller som ett bevismedel. Jag vill nu icke upptaga herrarnes tid med att utförligare ingå i någon doktrinär framställning om hvilketdera antagandet är det riktigaste enligt svensk rätt. Jag vill endast säga så mycket: den teori, hvilken den föregående talaren framställt, nemligen att i fråga om civila mål erkännandet skulle utgöra en disposition, den är hemtad från Tyskland, och är intet annat än en qvarlefva af den gamla legala bevisteorien. Detta kan man finna deraf, att i de länder, som af ålder haft fri bevispröfning införlifvad med sin processrätt, såsom Frankrike och England, en sådan åskådning icke slagit rot.

Hvad vår egen rätt beträffar, så har den föregående talaren be-
tviflat, att den allmänna uppfattningen skulle vara att erkännandet i civila mål är att anse såsom ett bevismedel. Jag vill dock häremot åberopa, att lagberedningen i sitt principbetänkande affattat den paragraf, som handlar om eget erkännande så, att det tydligen framgår, att detta erkännande måste betraktas såsom ett bevismedel; vidare att då sedermera lagberedningen med ny sammansättning uppgjorde förslag till lag om bevisning inför rätta, pluraliteten derinom fortfarande hyllade samma betraktelsesätt; samt slutligen att af protokollet öfver lagförslaget granskning i högsta domstolen framgår att dess pluralitet icke afvikit från lagberedningens uppfattning. Jag befarar dessutom icke att motsägas af praktiska jurister, om jag påstår, att i händelse en person i en civil process inställt sig genom ombud och detta ombud på grund af något missförstånd gjort ett origtigt erkännande om något faktiskt förhållande, men sakegaren nästa gång, målet kommer före, infinner sig personligen och åstadkommer fullständig bevisning derom att det faktiska förhållandet icke förhåller sig så, som ombudet erkänt, utan tvärtom, att, säger jag, i dylikt fall majoriteten af svenske domare skola rubricera erkännandet såsom ett bevismedel och icke såsom en disposition, och att således, då det af ombudet gjorda erkännandet ådagalagts icke vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande, domstolen icke kommer att fästa sig dervid. Likaledes tror jag, att det skulle möta mycken gensaga hos den svenska allmänheten om man skulle vid bedömandet af betydelsen af ett erkännande tillämpa dispositionsprincipen. Såsom en konsekvent tillämpning utaf denna princip följer nemligen, att man måste affatta lagen så, att ett erkännande skall kunna återkallas allenast i det fall, att man kan visa sig hafva varit tvungen eller förledd att afgifva detsamma. Detta skulle då blifva enda möjligheten att kunna

återkalla ett erkännande och, äfven om man aldrig så mycket kunde visa att det gjorts af misstag, skulle detta icke hjälpa; jag tror att den allmänna uppfattningen skulle anse detta icke vara riktigt.

Slutligen har den siste talaren gjort några erinringar med afseende å redaktionen af ifrågavarande paragraf. Naturligtvis skulle jag för min del anse det kongl. förslaget redaktion vara att föredraga framför den af utskottet framlagda. Men, på sätt här många gånger yttrats och hvori den, som deltagit i detta ärendets behandling, måste instämma, är det omöjligt att åstadkomma något mera omfattande lagförslag, om icke de, som taga del i dess utarbetande, äro benägna att i detaljer offra något af hvad de för sin del anse vara det bästa. Då nu utskottets flertal ansett, att den i 4 § af Kongl. Maj:ts proposition använda redaktion kunde i fråga om de ringare brottmålen gifva anledning till en misstyding, har jag i utskottet biträdt den redaktion, som här föreligger. Jag tror ej heller, att den affattning, paragrafen erhållit, kan hafva den verkan i fråga om gröfre brottmål, som den föregående talaren ansåg, ty med afseende å dessa mål skola öfriga nu gällande bestämmelser fortfarande tillämpas, och dessa innehålla, att domaren är skyldig att undersöka rätta förhållandet samt efterforska i främsta rummet brottets verklighet och dernäst den tilltalades skuld. Denna skyldighet, som innefattas uti domarens uppdrag att leda processen, är icke i någon mån borttagen genom det nu föreliggande förslaget. Den af den föregående talaren uttalade farhågan att en domare skulle kunna komma att nöja sig med en tilltalads blotta erkännande och underlåta att närmare undersöka förhållandet, kan således icke förverkligas utan att den domare, som så förföre, skulle göra sig skyldig till tjenstefel.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag yrka bifall till lagutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkändes den nu föredragna paragrafen.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

4—13 §§.

Godkändes.

14 §.

Herr Wieselgren: Jag har endast velat tillkännagifva att de anmärkingar, jag mot vittnesedens lydelse framställt för flera år sedan, då frågan var före i Riksdagen, dem vidhåller jag ännu. De fel, jag då anmärkte i denna eds lydelse, äro alla bibehållna. Felen bestå först och främst i ett upprepande af samma begrepp två gånger, i

Förslag till lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

enlighet med hvad man förr i verlden ansåg med nödvändighet tillhöra det högtidliga språk, som kräfdes närhelst man ville yttra sig i retorisk genre, men som ett vårdadt språk ej nu medgifver, och dessutom är här att märka ett rent språkfel, med hvilket böjningen af ordet »händt» är behäftadt. I edsformuläret förekomma de dubbla uttrycken »lofvar och svär», »vittna och gifva till känna», händt och sant vara» — hvilka sistnämnda ord i stället borde heta: »hafva händt och vara sant», såsom språkrigtigheten kräfver. Jag kan icke annat än förundra mig deröfver att man icke under lagförslagets behandling ännu funnit tiden mogen för att åstadkomma de enkla förändringar i edsformuläret, som behöfvas för att bringa detsamma i öfverensstämmelse med vanligt språkbruk nu för tiden.

Jag har icke något yrkande att framställa; utan har jag endast velat tillkännagifva, att jag i denna fråga qvarstår på samma ståndpunkt, som jag förut intagit.

Herr Annerstedt: Jag torde få angifva att anledningen, hvarför icke någon ändring i vittnesedens lydelse blifvit föreslagen, har varit en önskan att icke till de många omtvistade punkter, som lagförslaget innehåller, lägga ännu en, så ömtålig som frågan om edens lydelse. Denna fråga är dessutom så fristående, att de, som önska en förändring, alltför väl kunna särskildt derom väcka förslag. Gifvet är, att om man börjar att med afseende å något uttryck ändra lydelsen af vittneseden, också den frågan ligger före, huru denna ed bör lyda med afseende å begynnelse- och slutorden, och det är tvisten härom, som man ansett böra öfverlemnas till ett lämpligare tillfälle än det nuvarande.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes nu förevarande paragraf.

15 §.

Godkändes.

16 §.

Herr Hasselrot: Såsom af utskottets betänkande synes, har jag afgifvit reservation emot lydelsen af den nu föredragna paragrafen. Den ledande principen i hela detta lagförslag är väl den, att man skall försöka att komma sanningen så nära som möjligt, men i denna princip har man måst göra åtskilliga inskränkingar, t. ex. med afseende å nära släktskap till endera parten. Förhör med vittne, som står i sådant förhållande till en part, tillåtes ej. Vidare innehåller 15 § den bestämmelse, att vittne ej må utan sitt medgifvande höras angående omständighet, hvars uppenbarande kan utsätta vittnet eller någon, till hvilken vittnet står i förhållande af närmare släktskap

eller svågerlag, för åtal. Och i 16 § stadgas, att en person i vissa fall är frikallad från att vittna om hvad han på grund af embete, tjänst eller annan befattning fått sig bekant. Likaså är i sista punkten af samma paragraf intagen en bestämmelse, på grund hvaraf rättegångsombud kan fria sig från att vittna om hvad han fått sig förtrodt af sin hufvudman.

Förslag till lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

Till dessa omständigheter, som medgifva befrielse från skyldigheten att vittna, skulle jag vilja ytterligare lägga en. Jag skulle nemligen önska, att när en person i förtroende och mellan fyra ögon fått höra någon omständighet, han icke skulle vara skyldig att utan vederbörandes medgifvande derom vittna. I fråga om brottmål finnes en sådan bestämmelse i vår nuvarande lag och den lyder sålunda: »Som hvarken lagen fordrar att vittnen om sådant, som emellan fyra ögon sagdt blifvit, bör vittna, eller på sådana vittnesmål, när de med laga skäl ej bestyrkas eller af parten vidkännas, något afseende hafvas bör, eftersom eljest icke allenast all förtrolig sammanlefnad och vänskap förstöras skulle, utan ock all säkerhet om lif, ära och egendom sättas i äfventyr; alltså skall hvad i dylika fall under fyra ögon talas, hvarken berättelsevis eller som skäl i dom eller utslag införas».

Jag tror, att det ligger mycket goda skäl till grund för denna bestämmelse och, så vidt jag har mig bekant, har den hittills icke vållat någon olägenhet. Då en person som kallats att vittna under den aflagda eden har upplyst: jag vet icke annat i saken än hvad jag fått höra i förtroende och mellan fyra ögon; så har han sluppit att yttra sig.

Jag håller äfven före, att det vore nyttigt och riktigt, att en sådan bestämmelse komme att finnas äfven beträffande civila mål. Ett justitieråd har också vid lagförslagets granskning i denna fråga yttrat följande: »En person kan ofta komma i behof att rörande någon sin civila eller kriminella angelägenhet förtro sig åt en vän eller en yrkesmessig rådgifvare utan att vilja anlita denne att föra talan i rättegång eller deri biträda. Sådant torde böra vara tillåtet utan risk att hvad i detta ändamål i förtroende och under förbehåll af tystnad meddelas, skall komma att genom ett eventuellt vittnesmål offentliggöras».

Nu invänder man emot yrkandet, att i lagen måtte införas en dylik bestämmelse, att det icke är någon fara att hvad en person omtalar till en annan i förtroende skall komma längre; det skulle nemligen ytterst sällan inträffa, att den, som mottoge förtroendet, blefve återopad såsom vittne. Jag fruktar emellertid att så icke är förhållandet. Om det nemligen är känt, att en person har en god vän, och den förre blir instämd såsom svarande i vare sig ett civilt mål eller ett brottmål, ligger det ganska nära till hands för motparten att kalla in den gode vännen såsom vittne i förhoppning att denne skall hafva fått höra något, som kunde vara graverande för svaranden. Det kan dock icke vara riktigt, att lagen åligger en

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.*
(Forts.)

person i en sådan ställning till ena parten att vittna om hvad han kan hafva hört af denne. På landet är det icke ovanligt, att då folket hyser förtroende för en prest eller domare eller någon annan person, man temligen allmänt vänder sig till denne för att erhålla råd och upplysningar i sina enskilda angelägenheter, dervid åtskilliga förhållanden, som böra hållas hemliga, måste omtalas. Skall nu en person, som på sådant sätt fått veta förhållanden, hvilka på det allra närmaste beröra andras väl och ve, kunna tvingas att i ett vittnesmål yppa hvad han derom känner? Man kan ock tänka sig, att en person kommer till en annan och säger: jag skall tala om en vigtig sak för er, om jag får ert hedersord att icke yppa det. Den andre lofvar detta och får veta hemligheten, men blir sedermera åberopad såsom vittne emot den, som gifvit honom förtroendet, och han kommer då i den ställning, att han måste antingen bryta vittneseden eller sitt ord.

På dessa grunder tror jag, att ett skäligt undseende för hvad som betingas af sammanlefnaden förtroliga vänner, och under vissa förhållanden äfven andre personer emellan, fordrar icke blott att man bibehåller de bestämmelser, som uti ifrågavarande hänseende finnas beträffande brottmål, utan äfven att desamma utsträckas att gälla äfven för tvistemål.

Det är emellertid ett misstag gjordt vid reservationens skriftliga affattning. Sådan den lyder skulle jag yrkat, att till 16 § måtte fogas följande tillägg: »Utan parts medgifvande må ej heller någon såsom vittne höras om hvad parten för honom i förtroende eller mellan fyra ögon omtalat». Men mitt yrkande var och är, att denna punkt måtte insättas i stället för sista punkten i 16 §. Godkännes mitt förslag, blir nemligen sista punkten i 16 § obehöflig, och det är om en sådan förändring i paragrafen, som jag nu får framställa yrkande.

Herr Annerstedt: Anledningen. hvarför det af den föregående talaren framställda förslaget till ändring i den föredragna paragrafen icke blifvit ifrågasatt under ärendets föregående behandling, angafs redan af lagberedningen i dess principbetänkande. Lagberedningen åberopar nemligen, att bestämmelsen i den gamla författningen af år 1754, hvilken sedermera ansetts icke hafva tillämpning i fråga om annat än brottmål, äfven beträffande sådana mål icke kan anses fullt riktig, enär det allmännas intresse af sanningens upplysning synes kräfva, att äfven sådana personer, som uppgifva sig hafva i förtroende fått veta något, må, derest så behöfves, kunna höras såsom vittnen. Man har till borttagandet af 1754 års författning äfven en annan anledning, nemligen den att detta lagbud åberopas såsom svepskäl af personer, som önska att undandraga sig att aflägga vittnesmål, deri de skulle komma att yppa omständigheter, som vore skadliga för någon, för hvilken de hysa vänskap eller fruktan. Detta måste ock vara det vanligaste fallet, då detta stadgande åberopas, ty det ligger

i sakens natur, att ett verkligt förtroende som gifvits, icke sprider sig längre än till den person, som erhållit detsamma, och således kommer icke något förhör med denne att kunna ega rum. Man kan nemligen antaga, att rätten icke inkallar andra personer såsom vittnen än sådana, om hvilka det är känt, att de sjelfva sett eller hört något; det måste åtminstone alltid höra till undantagen, att en ransakning skötes så, att man inkallar personer på den blotta förhoppningen, att de skola i förtroende fått höra något af den tilltalade. Jag vill icke neka, att sådana fall kunna förekomma, men de måste förblifva undantag, och ifrågavarande bestämmelse synes böra afpassas så, att den är lämplig, icke för undantagsförhållandet, utan för de vanliga fallen. Slutligen äfven om man skulle anse att 1754 års författning emellertid bör bibehållas, finnes i alla händelser intet skäl att utsträcka densamma från att gälla blott brottmål till att omfatta både civila mål och brottmål.

På dessa skäl får jag hemställa om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Bergström: Med det åberopade kongl. brefvet af den 24 april 1754 råder ett egendomligt förhållande; det är väl i de vidlyftigare lagsamlingarne intaget såsom ett kongl. bref till Åbo hof-rätt, men huruvida detta bref är en allmän författning eller ett yttrande af Kongl. Maj:t i ett särskildt mål, lär icke kunna utredas. Jag vet, att för längre tid sedan en jurist härom anställt mycket noggranna efterforskningar i riksarkivet, men originalet till detta bref har icke stått att återfinna. Detta förhållande är nu visserligen icke något hinder för att den bestämmelse, som deri innehålles, skulle kunna upptagas i den nya bevisningslagen; men jag finner det mycket betänkligt, om kammaren skulle, såsom herr Hasselrot yrkat, upptaga innehållet af detta bref bland bestämmelserna i den nya lagen. Jag tror visserligen, att sådana fall af förtroenden kunna förekomma, att ett vittne är fullt berättigadt att säga till domaren: denna omständighet är mig meddelad under heligt och dyrt förtroende, och jag omtalar den icke. Efter en sådan förklaring kan icke domaren komma längre. Jag tror ock, att det bör öfverlemnas åt vittnets eget ömdöme, om det skall omtala något, som blifvit vittnet i djupaste förtroende meddeladt eller icke. Deremot anser jag det vara något mycket betänkligt att i lagen inrymma en sådan bestämmelse, som här föreslagits, ty det gifves icke något vanligare förfaringssätt för bakdantare än att gå omkring till den ene och andre och säga: »jag skall tala om något för dig i förtroende», och derpå meddela något förklenande om en annan. Sedan håller dock den, för hvilken förhållandet omtalats, icke sitt ord att förtiga det. Jag frågar nu: hur skall det vara möjligt att komma åt dylika bakdantare, om en sådan bestämmelse, som den herr Hasselrot föreslagit, kommer in i lagen och hvar och en skulle hafva den att krypa bakom? Jag afräder

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

derför kammaren på det bestämdaste att lyssna till hvad herr Hasselrot föreslagit.

Herr Claüson: Jag skall bedja att få instämma i hvad de båda siste talarne yttrat. Det är ytterst svårt att uppdraga någon gräns för hvad som skall anses vara sagdt i förtroende och mellan fyra ögon. Särskildt finnes det ett slags mål, mycket ofta förekommande vid häradsrätterna, hvilka ömsevis handläggas såsom civilmål och brottmål och i hvilka det nästan aldrig finnas några åsyna vittnen. Der är ofta icke någon annan bevisning att tillgå än hvad svaranden erkänt för den ene eller andre, och detta vanligen på tu man hand, och under ett slags förtroende, som visserligen är af annan art än det, hvilket understundom gifves prest eller annan med honom jemförlig person. Ett sådant stadgande som det af reservanterna föreslagna är väl egnadt att förleda vittnen i sådana mål att förtiga hvad dem blifvit sagdt mellan fyra ögon. Jag tror ock, att denna ömhet för gifna förtroenden är företrädesvis teoretisk, och att en utsträckning af den nuvarande bestämmelsen i detta afseende till alla mål skall komma att medföra betydande praktiska olägenheter. Då man ju dessutom vill genom den nya lagen söka att öka det tillgängliga bevismateriet, förefaller det särdeles olämpligt att minska detsamma genom ett sådant stadgande som det här föreslagna.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Mot det förslag, jag framlagt, har framställts hufvudsakligen den anmärkning, att en sådan bestämmelse, som den mitt förslag innehåller, skulle användas företrädesvis såsom svepskäl för att slippa berätta något som vore för en part skadligt eller olämpligt. Jag tror icke att detta är farligt. Bestämmelsen skulle icke få begagnas såsom svepskäl, ty man skulle på den aflagda vittneseden intyga, att hvad man fått veta har man fått veta i förtroende mellan fyra ögon. Först efter en sådan utsago skulle man efter mitt förslag kunna undandraga sig att yppa hvad man vet. För så vidt jag förstod herr Bergström rätt, så utgick han derifrån att, om någon förklarade att han fått veta något under så högtidliga förhållanden, som här äro i fråga, så skulle domaren ega att befria honom från att omtala hvad han sålunda erfarit. Men så är det ty värr icke. Funnes denna rättighet för domaren, vore ju olägenheterna afhjelpa. Det är just för att bereda domaren denna utväg, som jag velat införa denna ändring i den nu föredragna paragrafen. Jag tror också, att en sådan rättighet har lika mycket skäl för sig i civila mål som i brottmål.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Hasselrot*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att andra punkten utbyttes mot

en punkt af följande lydelse: »Utan parts medgifvande må ej heller någon såsom vittne höras om hvad parten för honom i förtroende och mellan fyra ögon omtalat».

*Förslag till
lag angående
bevisning
inför rätta.
(Forts.)*

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på paragrafens godkännande utan ändring vara med öfvervägande ja besvarad.

17—84 §§, kapitelöfverskrifterna och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens vid föredragning af lagförslagets olika delar fattade beslut.

2 punkten.

De i punkten framställda lagförslag.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom de beslut kammaren fattat vid föredragning af de särskilda lagförslagen.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 5 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 21, i anledning af dels väckt motion om ändrad lydelse af §§ 66 och 72 regeringsformen samt §§ 71, 72 och 73 riksdagsordningen, dels motion om ändrad lydelse af § 71 riksdagsordningen, dels ock motion om ändring af § 72 riksdagsordningen.

Herr Bergius: Jag hemställer att föredragningen af detta betänkande må ske sålunda, att först föredrages första punkten om ändrad lydelse af §§ 66 och 72 regeringsformen; derefter i ett sammanhang andra, tredje och fjerde punkterna; derefter femte punkten; derefter sjette punkten, så vidt den afser ändring af § 72 riksdagsordningen; och slutligen samma punkt, så vidt den afser frågan om ändring af § 73 riksdagsordningen.

Denna hemställan blef på gjord proposition bifallen.

1 punkten.

Utskottets hemställan bifölles.

2, 3 och 4 punkterna.

*Förslag till
ändrad ly-
delse af § 71
riksdags-
ordningen.*

Herr Berg, Gustaf: Utskottets samtliga ledamöter synas ense derom, att tiden för fullmäktigskapet bör förlängas, och alla tyckas äfven anse, att denna förlängning bör ske så, att fullmäktigskapet utsträcket till en tidsperiod af tre år. Det bör ju också vara tydligt, att de allra bästa krafter och förmågor på ifrågavarande område lättare skola kunna vinnas, om mandatet afser tre år, än om mandatet skall göras beroende af årliga omval. Men om enighet i detta afseende kunnat vinnas inom utskottet, så är det deremot en annan omständighet, som föranlett skiljaktiga meningar. Utskottets flertal har nemligen ansett, att omsättning af ledamöter bör beredas genom årliga omval på det sätt, att två ledamöter årligen väljas, under det att reservanterna hållit före, att sådana årliga omval icke böra ega rum utan att mandatet för samtliga fullmäktige skall gälla för samma treårsperiod. Frågar man nu, hvad anledningen är till denna reservanternas mening, så ber jag att få säga, att reservanterna varit öfvertygade derom, att genom ett sådant årligt val af två ledamöter skulle komma att blifva regel, hvad man alltjemt velat undvika och inskränka, ehuru man lyckats uti detta försök, nemligen lottning mellan de båda kamrarnes särskilda kandidater. Hvar särskild kammars valmän skola helt säkert vid det fall, att årligen väljas endast två fullmäktige, komma att ännu bestämdare, än eljest och nu är fallet, hålla på sina kandidater, då de veta, att kontinuiteten inom fullmäktige i alla fall kommer att bevaras derigenom att fyra ledamöter qvarsitta fullt sadelfasta. Sker valet deremot på det sätt, reservanterna föreslagit, att alla fullmäktige väljas på en gång, så är det enligt mitt förmenande, klart, att valmännen icke våga så ytterst envist hålla på sina meningar eller på olika sidor uppställa i alla eller i de flesta delar olika listor, då derigenom äfventyras, att alla kandidater sättas på lottning och man kan riskera, att endast nya och oförsökta krafter inkomma. I ena fallet komma dessa strider om fullmäktigskapet, dessa strider, som inom landet följas med en ingalunda tilltalande uppmärksamhet, att förnyas hvarje år; i andra fallet åter — det fall som reservanterna föreslagit — komma dessa strider att inskränkas till åtminstone hvar tredje år. Vill man nu fastslå såsom en regel detta lottningssystem, då anvisar utskottets förslag den bestämda vägen dertill, men, vill man inskränka lottningssystemet så långt ske kan, då bör man, enligt min åsigt, följa reservanterna.

Slutligen är det äfven en annan skiljaktighet mellan utskottets och reservanternas förslag, den nemligen att utskottet anser, att ordföranden inom fullmäktige skall utses af valmännen, under det att reservanterna lika med senaste bankkomité velat göra gällande den

åsigt att fullmäktige sjelfve skola välja sin ordförande. Och frågar man efter anledningen, hvarför reservanterna i det hänseendet anslutit sig till bankkomitens uppfattning, så blir svaret det, att man ansett, att fullmäktige äro bättre i stånd att bedöma, hvem som eger de bästa insigterna i att leda deras förhandlingar, än valmännen äro i tillfälle att göra.

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdagsordningen.
(Forts.)*

Den nu föreliggande frågan har återkommit gång efter annan, och det är ju möjligt att den ännu en eller annan gång återkommer. Vid förra riksdagen antog emellertid denna kammare utan votering samma förslag, som reservanterna nu åter framlagt. Äfven då anfördes hufvudsakligen samma skäl, som jag från reservanternas synpunkt nu sökt göra gällande. Om dessa skäl sålunda icke äro nya, torde å andra sidan de skäl, som komma att anföras för utskottets förslag, hufvudsakligen blifva ett återuppreparande af hvad som då och förut anförts i denna gamla tvistefråga.

Under förhoppning, att kammaren gillar de af reservanterna anförda skäl, vågar jag yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr von Strokirch: Föreliggande förslag till ändring i § 71 riksdagsordningen har, såsom herrarne finna, lyckats tillvinna sig en öfvervägande majoritet i konstitutionsutskottet äfven från ledamöter från Andra Kammaren, och det är enligt mitt förmenande ett mycket godt förslag, som afser såväl att åvägabringa kontinuitet inom bankens förvaltning och styrelse som ock att medföra minsta möjliga divergenser och sådana politiska agitationer, som ofta nog förekommit vid val af fullmäktige i banken. Att bidra till vinnandet af två sådana mål vore för nu innevarande Riksdag en ganska stor seger, och jag vill tillägga, en ganska stor seger öfver sig sjelf.

Att fästa sig vid det skäl, som reservanterna framhållit, dertill förefaller det mig icke nu vara större anledning än år 1891, då kammaren godkände det skäl, som utskottet nu framhållit och på hvilket skäl utskottet grundat sin framställning. Första Kammaren antog nemligen år 1891 efter diskussion men utan votering ett så beskaffadt förslag som det nu föreliggande.

Jag inskränker mig nu till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström: Vi voro detta år i konstitutionsutskottet fjorton ledamöter, hvilka lyckades förena våra meningar om ett förslag, hvilket alltså blef utskottets. Dermed är också en af de invändningar, som framstälts mot detta förslag, bemött, den nemligen, att det framkommit från en ringa del af utskottets besättning, och att meningarna varit i öfrigt så sönderdelade, att man icke kunnat få reda på hvad utskottet egentligen afsett. Denna gång hafva vi förenat oss, och detta förhållande innefattar, förutom den vinst jag redan nämnt, äfven en bättre utsigt till förslaget framgång i Andra Kammaren.

Men i ett fall har full öfverensstämmelse uppnåtts äfven mellan majoriteten och de tre reservanterna — jag frånräknar då de särskilda

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

meningar, som uttalats af herrar Hedin och Ljungman — nemligen i afseende på treårsperioden. Våra tre kamrater i utskottet anse nemligen, likasom vi, att för banko- och riksgäldsfullmäktige behöfves en längre funktionstid än den nu föreskrifna. Man kan mycket väl låna reservanternas argumentation, då de yttra sig derom, att det är för enadt med större svårigheter att för riksbankens tjänst förvärfva fullt lämpliga personer, om valen ske för ett år, än om de ega rum för tre år. Detsamma är fallet med det stora argumentet om kontinuiteten. Allt detta gäller äfven för oss. Vi hafva det gemensamt med reservanterna, att vi anse fullmäktige böra väljas för tre år och icke för ett år. Men dermed skilja vi oss också åt. Reservanterna vilja, att alla sju skola väljas hvar tredje år, medan åter vi önska, att ordföranden skall väljas med kontinuerlig tjänstgöringstid, men att af de öfrige två årligen underkastas omval. Man har varit angelägen att införa detta sätt på många ställen i delegationer och styrelser m. m., der det förut icke funnits. Härvid ersätter man ledamöter genom en sådan cirkulation, och man har funnit att äfven kontinuiteten derigenom vida bättre bevaras. — Hvad som för oss och säkerligen också för kammaren måste vara afgörande är naturligen önskningsmålet att till hvad pris som helst köpa oss undan den svåra faran, att riksbankens och riksgäldskontorets styrelser skola på en gång ombytas. Jag tillät mig förra året säga, och jag upprepar det äfven nu, att jag ej förstår, att någon vill låta sakens nuvarande skick fort fara. Mig förefaller det såsom en af de största oegentligheterna i vårt statslif, att man skall lemna en möjlighet qvar, att — beroende på ett politiskt vindkast — utan någon öfvergångstid bankens styrelse kan halka öfver i nya händer och öfvertagas af nya styresmän, som icke hafva ens en timme för att taga kännedom om förhållandena, om bankens förbindelser, om dess kunder, dess affärsoutymer m. m.; att lemna qvar en så hotande fara för vårt lands ekonomi synes mig omöjligt, och har det anförda för oss varit bestämmande, då vi föreslagit cirkulation eller gradvis skeende återval. Genom reservanternas förslag skulle man väl undanrödja den fara, som nu en gång om året hänger öfver riksbanken och riksgäldskontoret, men låta den återkomma hvar tredje år och då med samlad kraft, ty det gäller då arfvode för tre år, hvilket naturligen är mycket mera lockande, än om det vore fråga om ett år. Och jag förmodar att för dessa tillfällen, då alla sju fullmäktige skola omväljas på en gång, vi komma att bevittna de allra märkvärdigaste ansträngningar för de nya valen. Detta begränsas, om man inskränker omvalen till två om året. Jag anser, att man kan vinna en helt annan kontinuitet och soliditet i riksbankens och riksgäldskontorets förvaltning, om ordföranden är fast tillsatt och ombytena af fullmäktige inskränkas till två om året, än om det vådliga lottspelet i stor skala — lottningen om intet eller allt — skall kunna spelas hvar tredje år. Vi hafva därför varit angelägna att undanrödja denna fara, och detta är och förblir sjelfva hufvudargumentet för vårt förslag.

När nu den ärade ledamot, som började debatten i denna fråga, åberopade hvad som skedde förra året, då Första Kammaren utan votering antog det förslag, som framlagts af de tre reservanterna från denna kammare, så komma vi å vår sida med en helt annorlunda bevisande meritförteckning. Man stod förra året gent emot ett ytterst splittradt konstitutionsutskott; man visste knappast i denna förvirring, hvilken mening som var utskottets. Man kunde då också utan ringaste äfventyr förkasta förslaget, då saken icke skulle komma till afgörande före år 1894. Det kunde då allt för väl läggas å sido, och under sådana förhållanden förkastades det utan votering. Men hvad betyder detta mot följande meritlista!

I afseende å sjelfva grundsatsen, att tillsättning af riksbankens styrelse skall ske på cirkulation, föreligger, att denna grundsats föreslagits af Kongl. Maj:t vid 1866 års riksdag; att samma grundsats framlagts af Kongl. Maj:t vid 1890 års riksdag; att förslaget då förordades af konstitutionsutskottet och antogs, hvad angår sagda grundsats, af båda kammarne, ehuru väl det var åtskilligt annat som skilde mellan kamrarne — men denna grundsats genomlöpte likväl då hela serien — Kongl. Maj:t, konstitutionsutskottet och båda kamrarne —; och, vidare, att ifrågavarande grundsats återkom i motioner vid 1891 års riksdag, då konstitutionsutskottet tillstyrkte och Första Kammaren antog ett förslag i förevarande syfte. Gent emot en sådan historisk serie förmenar jag, att det betyder ganska litet att förra året under sådana förhållanden, som jag antydt, Första Kammaren skilde sig derifrån med tydligt medvetande att det borde återupptagas i år.

Vidare har herr Berg sagt, att han icke anförde andra än de gamla skälen för det förslag, reservanterna omfattat, och han förmenade, att vi, som förorda utskottets förslag, icke heller skola framställa några nya skäl. Men vi hafva likväl nya skäl, som, efter hvad jag tror, skola väga tungt vid afgörandet. Vi hafva att påpeka en lottning af ovanligt upprörande beskaffenhet, hvilken bådär mycket ondt för det nuvarande systemets framtid. Vidare är det nu ock sista året af treårsperioden, och förkastas förslaget nu, kan det icke åter framkomma förr än efter fyra år, hvaremot, om Första Kammaren nu vidhåller sin mening från år 1891, det kan blifva en ända på detta elände år 1894. Kamrarne hafva då ny pröfningsrätt år 1894 och kunna genom förslagets antagande nu sätta sig i stånd att, om vid den förnyade pröfningen detta förslag gillas, få förändringen genomförd nästa år. Men, om förslaget nu förkastas, så fastslås för längre tid det nuvarande systemet, om hvilket det väl icke finnes mer än en mening, den nemligen, att det är synnerligen betänkligt och farligt. Medan jag talar om denna fara, så vill jag nämna, att man påstått att faran af att vid nya val hvar tredje år hela uppsättningen skall blifva en annan är temligen uppkonstruerad. Jag vill till svar härå, jemte hänvisande till hvad som skett vid senaste val, blott påminna om, huru vid omval af Andra Kammaren majoriteten der kan omkastas och hvad som då kan ske. Det kan hända, att den nya majoriteten kommer med helt nya män

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdagsordningen.
(Forts.)*

och vidhåller dessa med det allvar, att allt ställes på lottning. Derför att majoriteten i Andra Kammaren kan sålunda omkastas, förefinnes denna fara, och förefinnes den också endast i svag grad, är den till och med snart sagdt en uppkonstruerad möjlighet, så är faran likväl tillräckligt stor, för att man skall söka få slut derpå. I reservanternas förslag kvarstår emellertid denna fara. Och härvid vill jag åter erinra om lottningen det senaste året. Men det allra viktigaste och nyaste skälet är, att, efter hvad jag tror, frågans läge i Andra Kammaren är vida gynsamare nu, än det på lång tid varit, att döma efter den tillslutning förevarande af utskottets majoritet omfattade förslag inom utskottet vunnit från ledamöter af Andra Kammaren.

Under sådana förhållanden vågar jag tro, att Första Kammaren, der säkert hvar enda man är lika ifrig att få det nuvarande systemet ändradt, nu skall, väl icke genomföra förändringen, men lemna en möjlighet öppen att nästa år, om man då finner utskottets förslag hafva goda skäl för sig, få förändringen genomförd, och att kammaren således skall blifva trogen sina grundsatser från föregående år, särskildt år 1891, genom att nu antaga konstitutionsutskottets förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Sandberg: Jag begärde ordet för att tillkännagifva, att jag, ehuru icke synnerligen belåten med det förslag, som konstitutionsutskottets majoritet nu framlagt, likväl kommer att gifva min röst för bifall till detsamma antagande att hvilat till vidare grundlagsenlig behandling. Förslaget är dock onekligen en förbättring i det nuvarande tillståndet, och de farhågor, som en föregående talare uttalade, att man hvarje år skulle få anställa lottning om två, äro åtminstone icke större än de vådor, som skulle kunna uppstå, om man hvart tredje år skulle vara nödsakad att lotta om alla sex.

Friherre Åkerhielm, Gustaf: Vid förliden riksdag hade jag tillfälle att yttra mig, då fråga förelåg angående antagande af liknande förslag till ändring i riksdagsordningen. Den mening, som jag då hyste, att det framlagda förslaget icke vore nödigt eller nyttigt, huser jag fortfarande. Jag kan icke dela herr Nyströms uppfattning, att man skulle vara berättigad att kalla de förhållanden, som ega rum vid valen af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, sedan det nya statskicket infördes, för ett elände, eller att man skulle vara berättigad att säga, att dessa val alltid skulle vara förenade med fara. Så vidt jag kan se, tala omständigheterna tillräckligt tydligt för, att dessa val i det stora hela försiggått på ett för riksbanken och riksgäldskontoret ganska lyckligt sätt under den tid, som det nya statskicket fungerat. Alltså föreligger icke i erfarenheten något bestämt skäl att påyrka ändring i nu gällande stadganden. Deremot skall jag gerna och villigt medgifva, att om fullmäktige i de båda verken finge väljas för längre tid än nu är stadgadt, t. ex. för tre år i stället för ett år, så vore det visserligen en förbättring, men jag vill icke vara

med om att köpa denna förbättring på det vilkor, som nu af utskottet förutsattes, eller att två fullmäktige skulle omväljas hvarje år i hvardera verket. Ty det förefaller mig tydligt och klart, att om hittills en eller annan gång lottning måst anställas, när valet gått alla sju, är det mycket större anledning att antaga, att lottning kommer att ega rum, när valet endast omfattar två fullmäktige. Det skulle till äfventyrs kunna inträffa, att samtliga fullmäktige en dag voro tillsatta efter lottning, och lotten, mine herrar, är en dålig väljare. Jag kan icke förstå, att utskottets förslag, sådant som det blifvit uppstådt, är tillräckligt betryggande. Låt vara, att majoritet finnes för detsamma i Andra Kammaren, jag vill dock icke vara med om att med min röst bidraga till, att det af sådant skäl antages såsom hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Deremot skall jag, för den händelse votering begäres om reservanternas försigtigare framställning, kunna rösta för bifall till densamma.

Herr Ericsson: Om jag hade vetat, att den föregående talaren skulle uppträda och uttala samma åsichter, som jag sjelf tänkt framställa — och naturligtvis gjort det på bättre sätt än jag kan göra — hade jag icke begärt ordet. Men jag begärde ordet, då jag hörde min vän Sandberg, som annars icke är bland dem, som vilja vara med om stora förändringar, yttra sig så, som han gjorde. Jag kände mig då uppfordrad att söka förtaga det intryck, som han måhända gjort på den ärade kammaren.

Jag kan icke finna, att det nu uppstålda förslaget innebär någon lycklig lösning af en fråga, som verkligen fordrar en lösning. Jag finner samma olägenheter kvarstående, som funnits förut, och i ännu större mån. Vi hafva hvarje år valt sju fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, och faktiskt har aldrig förr än i år fråga uppstått att utbyta två eller tre af de förutvarande. Det är först vid innevarande års riksdag, som det visat sig så stor dissensus, att mer än en persons utbyte ifrågasatts. Vanligen har icke ens en enda uteslutits. Men jag frågar, om herrarne tro, att det skulle blifva mer öfverensstämmelse, i fall två fullmäktige hvarje år ovikorligen skulle underkastas omval? Tvärtom! Jag är säker på, att det då hvarje gång skulle blifva strid och bråk, och att följden deraf skulle blifva densamma som hittills, eller lottning. Vi hafva då icke kommit från det olyckliga tillstånd, som en föregående ärad talare utmålade med så bjerta färger, kanske allt för bjerta, ty lottning mellan två dugliga personer är väl icke någonting så farligt.

På denna grund, och då enligt mitt förmenande icke någon förbättring genom förslaget skulle vinnas, skulle jag helst se, att man icke gjorde någon förändring, ty man bör icke i onödan tumma på grundlagen, men då jag finner, att reservanternas förslag är för mig mer tilltalande än det nuvarande tillståndet, kan jag gerna sluta mig till det, om det vinner kammarens bifall. De nuvarande svårigheterna

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdags-
ordningen.
(Forts)*

komme då icke att inträffa oftare än hvar tredje år, och det tycker jag äfven bör kunna lugna herr Nyström.

Jag ber således att till alla delar få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till reservanternas.

Herr Lithander: På samma gång jag ber att få fullständigt instämma i herr Nyströms yttrande i denna fråga, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag har så mycket större anledning att göra det, som utskottets förslag i allt väsentligt öfverensstämmer med den motion, som jag hade äran väcka i denna fråga förliden år. Då man nu synes hafva kommit till enig åsigt om nödvändigheten af, att fullmäktige i de båda penningförvaltande verken väljas för så lång tid, att de få sitta qvar, till dess de från det första inträdet hinna att någorlunda sätta sig in i de angelägenheter, som dessa verk hafva att ombesörja, vore det beklagligt, om man icke också kunde blifva ense om nödvändigheten att bibehålla kontinuiteten i dessa styrelser. Jag föreställer mig, att detta vinnes bäst på det sätt, utskottet nu föreslagit, nemligen att icke alla omväljas på en gång, utan att man inskränker sig till två för hvarje år.

Då jag för tillfället är besvärad af en svår heshet, skall jag icke upprepa några af de skäl, hvilka jag förliden riksdag hade äran anföra dels i min motion, dels under debatten härom, utan blott upprepa yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström: Blott några få ord till genmäle mot en talare här till höger. Dessa argument, som kommo från hans sida, känner jag till från föregående år. De äro hufvudsakligen två. Det har icke inträffat någon svårare olycka, alltså — ehuru vanlig försigtighet bjuder att förekomma olyckan — bör man vänta, till dess olyckan inträffat, och han tviflade icke på att vi något hvar vore rätt belåtna med det nuvarande systemet. Men jag kan icke kalla sakernas nuvarande betänkliga skick annat än ett elände, detta icke minst med ledning af hvad som skett detta år. Man bör därför icke vänta, till dess olyckan inträffat; ty inträffar här olyckan, är den af den beskaffenhet, att vi skola hårdt drabbas af anklagelsen att icke i tid hafva försökt mota densamma. Dernäst förekommer det andra skälet, som äfven upprepats af herr Berg, att om man ombyter två fullmäktige hvarje år, ligger deri större lockelse till lottning, än om man hvar tredje år ombyter alla sju. Jag kan icke förstå detta skäl, ty det enda resonnement, som skulle leda derhän, skulle vara det, att då riksbankens skötsel i alla fall vore betryggad genom de fyra fullmäktige, som sitta qvar, så kan man gerna roa sig med den sporten att anställa lottning om de två, som skola årligen väljas. Jag tviflar på att man finner ett så oförnuftigt resonnement hos någon valman.

Hvad herr Ericsson beträffar, så kan väl det argumentet han anförde, att det icke vore någonting så farligt att vid val till fullmäktige lottning anställes mellan två dugliga personer, icke utgöra skäl

för honom att förkasta utskottets majoritets förslag, som — dock endast i värsta fall — skulle kunna föra till ett sådant resultat.

Jag tillåter mig att ännu en gång, innan jag lemnar detta ämne, framhålla vigten af att Första Kammaren för sig håller möjligheten öppen att redan nästa år lösa frågan. Kammaren har, om förslaget nu antages, betänketid att pröfva de af utskottet anförda skälen och förkasta dem, om de befinnas ohållbara, och kammaren bör icke beröfva sig möjligheten att redan nästa år, ifall utskottets skäl och utskottets förslag befunnits goda, antaga desamma. Derfor yrkar jag fortfarande bifall till utskottets förslag.

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Friherre Åkerhielm, Gustaf: Blott några få ord! Jag har icke, såsom den siste ärade talaren refererade mitt yttrande, tillåtit mig förklara, att man borde vänta med vidtagande af försigtighetsmått, till dess olycka inträffat. Men jag har tillåtit mig påstå, att de af den ärade talaren förordade försigtighetsmåten icke äro några försigtighetsmått. De äro en försämring af de nuvarande förhållandena och innebära ett ökande af de faror och obehag, som af lottningen till äfventyrs nu någon gång kunna uppstå, ty det är ytterst sannolikt, att, då man endast hade att välja två, lottning vid hvarje riksdag skulle ifrågakomma.

Herr Alin: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med den siste ärade talaren.

Det kan för visso riktas befogade anmärkningar mot det nuvarande tillståndet; men det är alldeles icke sagdt, att hvarje förändring deri är en förbättring, och den förändring, som af konstitutionsutskottet nu är föreslagen, synes mig vara en bestämd försämring. Skälen för denna åsigt äro af den siste ärade talaren anförda och behöfva ej upprepas.

Förbättringen skulle ligga deri — har den förnämsta målsmannen för utskottets mening under debatten förklarat — att man skulle undanrödja faran att få alla fullmäktige ombytta på en gång. Den faran har hittills icke visat sig. Men den odiösa lottningen, den skall, äfven om utskottets förslag godkännes, årligen återkomma med minst samma visshet, som den under nu gällande stadganden återkommer. Genom reservanternas förslag åter vinnes en obestriddlig och ovilkorlig förbättring i det nuvarande tillståndet, i det samtliga fullmäktige skulle väljas för en tid af tre år. Detta är en så obestriddlig förbättring, att det synes, som om man borde kunna ena sig om att antaga detta förslag, i synnerhet som kammaren föregående år enade sig derom.

Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Friherre Barnekow: Då jag under flera år haft tillfälle att på nära håll se, huru det tillgår vid valen af dessa fullmäktige, kan jag icke annat än uttala en önskan, att någon ändring i desamma

Förslag till
ändrad ly-
delse af § 71
riksdags-
ordningen.
(Forts.)

mätte ske. Här föreligger nu en af utskottet föreslagen ändring, som jag tror vara i flera hänseenden både lämplig och nyttig. Det är dessutom en ändring, som vi hafva utsigt att snart få, hvilket vi deremot icke skulle vinna genom antagande af reservanternas förslag. Derfor kommer jag att lemna mitt bifall till utskottets förslag. Om vi antoge reservanternas förslag, blefve ju följden deraf den, att alla fullmäktige hvart tredje år ställes på omval. Men huru tillgiök vid senaste valet? I år hade Andra Kammaren uppställt fyra nya ledamöter att på en gång inträda i riksbankens styrelse. Det kan väl icke vara rätt att af sex ombyta fyra. Genom lottningen blef det händelsevis endast tre nya, som gingo in. För min del tror jag det vore lämpligare, bättre och tidsenligare på allt sätt att ombyta endast två hvarje år.

Jag anser detta förslag vara godt och bättre än något annat, som vi nu kunna få, och därför anhåller jag om bifall till det-samma.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Enligt min öfvertygelse är hvarken det ena eller det andra förslaget definitivt godt. Hvilket man än väljer, återstår i alla fall ganska mycket att önska.

Jag kommer emellertid att rösta för utskottets förslag. Jag tänker dervid icke så mycket på de fredliga och lugna förhållanden, som nu råda, utan på dem, som kunna uppstå, om vi få krig eller annan stor oro i landet. Låt oss tänka oss, att sådant inträffar, och att riksbanken blir hårdt ansträngd genom uttagande af guld och svårigheten att anskaffa sådant. Utförseln hämmas, kursen på utlandet stiger, guldagiot inträder, och deraf alstras olyckor och missnöjen. Har dertill riksbanken — hvilket icke är omöjligt och hvarpå vi haft exempel — kommit in i affärer med riksgäldskontoret genom att inköpa obligationer eller öfvertaga lån o. s. v., blir bankens ställning ytterligare farlig. Följden deraf kan blifva den, att opinionen vänder sig mot den ganska oskyldiga bankstyrelsen och i ett tag sopar bort den helt och hållet. Nye män, representerande oppositionen och tillsatte af den för dagen herskande opinionen, träda till styret och införa nya grundsatser för bankens styrelse och förvaltning, och sådana omkastningar anser jag för penningväsendet och landets ekonomi vara det farligaste, som kan hända. Kan man deremot icke sätta in flere än två nya ledamöter på en gång, är det att hoppas, att de återstående skola bilda majoritet och, om de äro erfarne och sansade, kunna hålla emot omhållningarne. Af detta skäl anser jag den omtalade kontinuiteten vara af stort värde, och oakadt jag för öfrigt icke anser förslaget vara mycket att hålla på, kommer jag att af detta skäl rösta för bifall till utskottets förslag.

Herr Behm: Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att med antagande af reservanternas förslag det mål, hvartill man vill

komma, icke på något sätt skulle vinnas, ty — en uppfattning, som också uttalades inom utskottet — det finnes ingen utsigt till, att Andra Kammaren skulle acceptera ett sådant förslag. Det visade sig inom utskottet bland ledamöterna från Andra Kammaren en alldeles deciderad opinion för sådan successiv förnyelse af bankofullmäktige, som utskottets majoritet föreslagit, och jag tror därför, att ett antagande af reservanternas förslag vore liktydigt med frågans ohjelpiga fall för denna gång.

På denna grund anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Reuterswärd: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, men då så olika meningar göra sig gällande, anser jag, att hvar och en, som bildat sig ett omdöme i frågan, också bör uttala sig.

Jag skulle djupt beklaga, om Riksdagen skulle gå till ända, utan att man sökt få en ändring i det nu gällande förhållandet. En föregående talare påpekade, att om förslaget nu faller, blir det ett uppskof på fyra år, men hvarje förbättring anser jag böra accepteras. Nu vet man, att längre, än hvad utskottet kommit, kan man icke förmå Andra Kammaren att gå. Ehuru jag helst hade velat acceptera reservanternas förslag, hemställer jag för den skull, då jag icke har något val, och jag önskar en förbättring just på de skäl, som friherre Leijonhufvud åberopade, om icke Kammaren ville bifalla utskottets förslag. Det är dock under kritiska tider ofantligt mycket bättre att icke kunna omsätta mer än en tredjedel af fullmäktige. Hela vår bankstyrelse kan med nu gällande bestämmelser blifva ombytt genom en tillfällig opinionsvind. Vi få icke sätta frågan på sin spets utan hellre taga ett godt förslag. Är detta förslag godt? Ja, vi må pröfva, om det icke är fullkomligt godt, och om så icke är, om tre år söka komma målet närmare, än vi för närvarande äro. Derfor, mine herrar, säger jag, tveken icke ett ögonblick att åtminstone till hvilande antaga det förslag, som nu räckes eder från utskottet. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Rudebeck: Det yttrades af en föregående talare, att detta förslag skulle vara någonting alldeles nytt, och att icke förut något likartadt förekommit. Jag ber då endast få erinra — något som äfven är framhållet i konstitutionsutskottets utlåtande — att ett förslag, i det närmaste öfverensstämmande med det förevarande, till 1886 års riksdag framlades af Kongl. Maj:t, hvilket förslag innehöll, att fullmäktige i riksbanken skulle väljas hvar tredje år, ordföranden särskildt, och af de öfriga sex två årligen afgå. Således är det alls icke någon ny princip eller någon ny tanke, som uttalats i detta hänseende, utan den har förut varit under bedömande och ompröfning.

Jag har endast velat nämna detta och ber att med anslutning

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Förslag till
ändrad lydelse af § 71
riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

till hvad de ärade talare anfört, som yrkat bifall till utskottets förslag, få instämma i detta yrkande.

Herr Reuterswärd: Jag glömde alldeles att påpeka en särdeles viktig omständighet. Man har sagt, att det vore ingen fara å färde, men jag vågar påstå, att förhållandena redan äro ganska betänkliga. Vi hafva nemligen redan kommit så långt, att i riksbankens styrelse finnas hvarken jordbruket eller industrien representerade; och jag vågar påstå, att det innebär en ganska stor våda för framtiden, att valet kan falla så, att det blir ett stads- och icke ett statsintresse, som framkallas. Detta bör ändras ju förr dess hellre. Jag kan dessutom icke föreställa mig, att kontinuiteten rubbas derigenom, att man bestämmer, att blott en tredjedel bland fullmäktige skola afgå. Och jag kan icke se, hvarför det skulle vara förenadt med större vådor att omvälja två, än om det gälde sex, helst de afgående kunna återväljas.

Jag tycker alla skäl tala för att vidtaga den förändring, som här är föreslagen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på de nu föredragna punkterna yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock af herr *Berg, Gustaf*, att kammaren skulle såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga det förslag till ändrad lydelse af §§ 71 och 73 riksdagsordningen, som innefattades i den af honom jemte herrar Bergius och Alin vid 4 punkten afgifna reservation, samt bifalla hvad utskottet i nu ifrågavarande punkter för öfrigt hemställt.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till hvad utskottet hemställt vara med öfvervägande ja besvarad.

5 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

6 punkten, så vidt rörde § 72 riksdagsordningen.

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.*

Herr Berg, Gustaf: Under åberopande af de skäl, som finnas anförda i den af herrar Bergius och Alin jemte mig afgifna reservationen, äfvensom af den sakrika diskussion, som öfver detta ärende hölls under förra riksdagen, anhåller jag att få yrka afslag å utskottets nu framlagda förslag i 6:te punkten, hvilket förslag i fjor af kammaren utan votering förkastades. Detta förslag är fullkomligt öfverensstämmande med fjorårets förslag utom i en enda punkt, den nemligen, att utskottet nu föreslår borttagande af den afgörande röst, som ordföranden i statsrevisionen för närvarande eger. Reservanterna

hafva icke funnit något skäl för borttagande af denna ordförandens afgörande röst och hafva således icke heller ansett sig böra tillstyrka bifall af förslaget derom. Efter reservanternas uppfattning föreligger icke någon anledning att öka lottningarnas antal. Lotten är, såsom en högt ärad talare nyss anförde, en dålig väljare, och ordförandens afgörande röst synes i sådant hänseende vara att bestämdt föredraga. Den bör åtminstone blifva konsekventare i likartade frågor än hvad lotten brukar visa sig.

Jag skall sålunda taga mig friheten att yrka afslag å utskottets förslag och bifall till den af herrar Bergius och Alin samt mig afgifna reservationen.

Herr Nyström: Ty värr var det fallet med de argument, som brukades i fråga om den nu afgjorda punkten, att de voro skåpmat, som vi redan förut smakat på, men ännu mer torde det blifva fallet med hvad som kommer att anföras angående den här föreslagna förändringen af statsrevisionen. Jag kan dock icke göra annat än i största korthet påpeka de skäl, som jag förra året framhöll, och då de, så vidt jag kan finna, ej blifvit vederlagda, hafva de äfven blifvit anförda såsom stöd för utskottets förslag. Jag skall, som sagdt, endast så att säga anför rubrikerna. De flesta af kammarens ledamöter torde komma i håg innehållet.

Det skäl, som först och främst talar för att man bör inrätta två skilda revisioner, är detta: den ena gäller Riksdagens verk och den andra statsverket. Riksdagen har alltid varit angelägen att skilja mellan dessa två. I vår historia har sedan lång tid denna tendens varit tydlig, och att en del af revisionen gäller Riksdagens verk, är ett bestämdt skäl att hålla den skild från den andra.

Det andra skälet är mycket viktigare, och det är, att vid granskningen af Riksdagens verk behöfvas andra kvalifikationer än de, som äro nödvändiga i fråga om statsrevisionen. Der behöfves kannedom af lefvande språk, af matematik och framför allt insigt i finans- och bankärenden, fordringar, som icke kunna eller behöfva ifrågasättas för dem, som skola sätta sig in i statsverket och dess räkenskaper, då de äfven utan dessa kvalifikationer kunna göra fullgod tjänst; men i fråga om riksbanken och särskildt riksgäldskontoret kan man för en revision icke vara utan dessa egenskaper.

Vidare är att märka, att grundlagen inrymmer åt revisionen af riksbanken och riksgäldskontoret en helt annan plats och tjänsteförättning än åt statsrevisionen. I förra fallet skola revisorerna i viss mån deltaga i förvaltningen; de skola till laga beifran befordra förseelser af tjänstemännen, de skola rådgöra med fullmäktige, pröfva och afgöra besvär, allt funktioner, som äro för riksbankens och riksgäldkontorets revision likartade, men naturligtvis icke återfinnas, då det gäller statsverkets revision. Riksdagen har tydligen förutsatt, att revisionerna i fråga om Riksdagens egna verk skola samverka med

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

fullmäktige på ett sätt, som naturligtvis icke kan komma i fråga vid statsrevisionen.

Jag förmenar, att i dessa tre omständigheter — att de verk, som utgöra föremål för granskningen, äro till sin natur från hvarandra skilda, att göromålets art betinga olika kvalifikationer hos dem, som skola utföra dem, och slutligen den omständigheten, att funktionerna också äro i viss mån olika — ligga fullgoda skäl att skilja revisionen i tvenne. Det viktigaste skälet härför är dock naturligtvis det, att revisionen med de nuvarande arbetskrafterna på ett ytterligt otillfredsställande sätt fullgöres, och detta gäller speciellt riksbanken och riksgäldskontoret. Det finnes icke arbetskrafter öfver för dessa verk, då fördelningen af arbetet sker på sätt, som på senaste tiden egt rum. En tredjedel af revisorerna, eller 4 personer, få i uppdrag att granska icke blott sju hufvudtiteln med alla derunder upptagna verk och inrättningar, hvaribland märkas landsstaterna samt jernvägar och andra medel för samfärdsel m. m., utan äfven som påbröd — och det betraktas såsom sådant — riksbankens och riksgäldskontorets räkenskaper och förvaltning. Och härvid anser man riktigt och lämpligt, att de skola medhinna denna granskning på två månader, under det att revisorerna för afdelningskontoren jemte biträde på samma tid hafva att granska dessas jemförelsevis obetydliga räkenskaper. Nu säger man visserligen, att förhållandet i de båda fallen icke är analogt, då i det senare fallet granskningen äfven omfattar sifferrevisionen, men därför finnas ju särskilda biträden. Det står fast, att man låter revisionsarbetet vid afdelningskontoren utföras af fyra personer, under det man föreställer sig, att samma antal revisorer är tillräckligt för riksbanken, riksgäldskontoret och sju hufvudtiteln. Men det går äfven derefter. Man hinner icke se mer än de allra viktigaste handlingarna och får i öfrigt lita på mellanhänder, på af tjänstemännen utarbetade öfversigter och listor, utan att kunna kontrollera öfverensstämmelsen med böckerna. På samma sätt försiggår inventeringen efter uppgjorda listor, som revisorerna få taga utan att hinna se efter, att inventeringen ens någorlunda öfverensstämmer. Men detta är icke inventering och detta är icke revision. Det är således för mig alldeles klart, att revisionspersonalen är otillräcklig, den måste ökas, och i samband med detta ändamål torde det vara riktigast och bäst att skilja revisionen i tvenne. Under sådana förhållanden vill jag icke upptaga kammarens tid med uppräknande af de additionella skäl, som tala därför. För den, som icke vill sluta ögonen till, torde det nämnda vara tillräckligt.

Endast en sak till. Det viktigaste argument, som förekom under den föregående diskussionen, var, att det vore till så stor fördel för revisionen, om de, hvilka granskat riksbankens och riksgäldskontorets räkenskaper, hade tillfälle att i statsrevisionens plenum framlägga det resultat, hvartill de kommit. Jag tillät mig derom det kanske öfverdrifna uttrycket, som emellertid icke togs väl upp, att detta framläggande kunde karakteriseras såsom en föredragning, hållen af

de fäkunnige inför de okunnige; och detta vidhåller jag. De andra revisorererna hafva händerna fulla med arbete, och då kan man icke begära, att de skola sätta sig in i alla dessa bank- och riksgäldsfrågor, som af den tredje afdelningen läggas på bordet. Men detta bör icke få passera såsom det är. Revisorernas plenum har i alla fall fullt upp med arbete, och det hör till de sällsyntaste undantagen, att, då de olika afdelningarna äro fullt upptagna af sina egna arbeten, någon granskning egnas åt de papper, som framläggas af tredje afdelningen. Jag håller före, att revisionens plenum är af litet värde för granskningen af de ifråguvarande räkenskaperna, och jag anser, att sex revisorer tillsammans skulle utgöra ett plenum, inför hvilket bank- och andra dylika ärenden kunde med fördel framläggas, då alla medlemmarne förut sysselsatt sig med dem. Nu säger man, att sex personer icke kunna utgöra ett plenum, hvars afgörande kunde tillmätas vikt och anseende, men jag får hänvisa till andra bankrevisioner, der man nöjer sig med tre personer och finner detta vara tillräckligt för en mångsidig kontroll och för arbetets tillfredsställande utförande. Jag kan således icke finna, att skälet angående plenum rubbar min mening på ringaste sätt.

Slutligen har man anfört att, om revisorererna, som nu visserligen hafva händerna fulla med arbete, fördelade sig på annat sätt, skulle det blifva bättre. Men tror man verkligen, att sex personer, om de äro fullt sysselsatta, kunna få krafterna att räcka till för betydligt ökad arbete, blott genom att gruppera sig på ett förändradt sätt. Såvida de äro fullt upptagna, kommer man icke längre, huru man än fördelar dem. Jag anser, att alla tre afdelningarna nu hafva fullt upp med arbete, och jag kan då icke inse, att statsrevisionen skall vinna genom en annan fördelning, ty om man reserverar tredje afdelningen för riksbanken och riksgäldskontoret samt överflyttar sjuette hufvudtiteln på de andra två afdelningarna, få dessa för mycket att göra. De finge sitt granskningsmateriel ökad med landsböckerna, järnvägstrafikens redogörelser m. fl. vidlyftiga räkenskaper och blefve derigenom alldeles urståndsatta att utföra sina uppdrag.

Då jag således finner, att revisionens arbetskrafter äro otillräckliga, särskildt i afseende på riksbanken och riksgäldskontoret, och då jag anser dessa inrättingars natur påkalla särskilda för dem afsedda revisorer, då dessa revisorers befogenhet är en annan och vidsträcktare än den, som tillkommer statsrevisionen i allmänhet, och då riksbanken och riksgäldskontoret i konstitutionellt hänseende äro skilda från statsverket, ligger i dessa omständigheter för mig ett fullgiltigt skäl att fortfarande, herr talman, yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Enligt min uppfattning är den föreslagna förändringen af beskaffenhet att vara temligen öfverflödig. Det beror naturligtvis på, hvilka anspråk man har på statsrevisionen och hvilket program man uppställer för dess verk-

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

samhet. Fordrar man, att statsrevisionen bör granska i detalj, såsom kammarrätten, då är personalen otillräcklig, men i sådant fall finge man sätta till ett verk, som arbetade året om, och då komme statsrevisionen in på ett område, som tillhör särskilda embetsverk, hvilkas uppgift är en sådan detaljgranskning. Men om revisionen afhåller sig från siffergranskning och småsaker och nöjer sig med att bedöma, hvad den behöfver bedöma och hvad som bör komma till Riksdagens kannedom, då är jag öfvertygad, att revisionen i fråga om personalen är tillräcklig. I afseende på tiden kan icke revisorernas samvaro utsträckas, om de skola hinna afsluta sina arbeten i tid, så att vederbörande må kunna afgifva förklaring öfver gjorda anmärkningar och allt vara färdigt att föreläggas en följande Riksdag. Jag har förut som min åsigt uttalat, att rätta vägen icke är att öka revisionens befogenhet eller antal, utan att revisionen ett år hufvudsakligen toge sig före en viss del af statsverkets räkenskaper till *grundligare* genomgående och ett annat år en annan del deraf. Sålunda skulle statsverkets förvaltning efter någon tid hafva blifvit granskad tillräckligen i detalj. Äfven borde samma revisorer flera år å rad återväljas.

Den föregående talaren yttrade, att olika kvalifikationer vore af nöden för statsverkets revisorer och för riksbankens och riksgäldskontorets, men jag tillåter mig fråga honom, om han anser, att kvalifikationerna någonsin varit afgörande vid val af ifrågavarande funktionärer. Så vidt jag kan finna, har så icke varit förhållandet. Ofta har det gått så till, att den som önskat sig detta förtroendeuppdrag äfven blifvit vald, och anledningen till denna önskan har kanske endast varit, att han velat komma upp till Stockholm vid den tiden eller någon annan dylik bevekelsegrund. Detta är min erfarenhet sedan trettio år tillbaka, och det synes mig således tills vidare icke mycket värdt att tala om kvalifikationerna för de olika slagen af revisorer. Deremot anser jag den erfarenheten, som förvärfvats under flera års revisionsarbete, vara af mycket värde.

Äfven talades om att man under nuvarande förhållanden aldrig hunne med en grundlig inventering af banken. Men en inventering så fullständig, att revisorerna skulle kunna genomräkna alla sedelbuntar och ansvara för alla siffrorna i räkenskapen, eller granska lånehandlingarnes säkerhet och värde, måste medgifvas vara omöjlig. Säkerhet i detta afseende är möjlig endast derigenom, att bankstyrelsen ligger i dag för dag. Jag har sjelf varit revisor i en bank under många år — jag har också varit statsrevisor — och jag vet att i nämnda bank, som är ofantligt mycket mindre än riksbanken, en så grundlig inventering är omöjlig. Det kan icke hjälpas, man får antaga, att sedelbuntarne äro rigtiga, och nöja sig med att lånehandlingarna äro *kompleta*.

Jag vill icke nu gå djupare in i saken, utan jag tillåter mig att instämma med den föregående talaren, som yrkade afslag.

Herr Cavalli: Jag har under föregående år, då denna fråga varit före i Riksdagen, icke yttrat mig i densamma och skulle näppligen i dag hafva tagit till ordet, om icke en föregående talare yttrat åtskilligt, som jag icke kan godkänna. Dock torde det vara i sin ordning, att jag, då jag fungerat såsom statsrevisor, icke nöjer mig med att endast tiga och rösta emot det förevarande förslaget, utan uttalar min mening i saken, som är den, att denna förändring alldeles icke är lämplig eller tjenlig. Den ärade talaren på göteborgsbanken sade, att det var skäpmat, som han skulle servera oss, och det var verkligen också skäpmat, ty han begagnade ord för ord samma uttryck och slagord, som han använde förra året.

Hvad nu angår kvalifikationerna, hvarom så mycket talats, har den näst föregående talaren, friherre Leijonhufvud, redan yttrat sig derom, men jag vill dock uttala min oförstälda förvåning deröfver, att herr Nyström kunde draga den slutsatsen, att de särskilda kvalifikationerna hittills i allmänhet saknats inom revisionen. Så vidt jag vet, hafva medlemmarne af statsrevisionen i allmänhet ansetts fullkomligt kompetenta och ega de därför erforderliga kvalifikationer och säkerligen större än de mycket enkla, som herr Nyström till protokollet förra året angaf såsom nödvändiga. »Det kan icke nekas» sade han, »att för dem, som skola revidera riksbanken och riksgäldskontoret, behöfvas särskilda egenskaper — något matematik här, någon känedom i lefvande språk der, för att de må kunna följa med protokollen och sätta sig in i de särskilda meddelandena från utländska finansmagter, men framför allt någon insigt i bank och finansfrågor, hvilket man ju i allmänhet ej förutsätter hos dem, som skola revidera statsverkets olika afdelningar.» Detta är ju icke höga kvalifikationer, men jag vet verkligen icke, hvarför talaren icke ifrågasatte »något matematik här», såsom han kallade det, för dem, som utses att revidera statsverkets räkenskaper. Jag tror icke man kan granska dem utan att hafva några kunskaper i matematik.

Nej, det är nog så, att det finnes andra skäl för den föreslagna förändringen. Man vill gifva en större utsträckning åt statsrevisionen och skaffa användning åt ett större antal personer. Och hvarför det? Några större fel finner man icke i statsförvaltningen, och några särskilda missgrepp eller öfvergrepp hafva, så vidt jag vet, icke förekommit. Det är dess bättre så, att statsrevisionen hos oss endast är negativ, och dess negativa betydelse är stor, men att derutöfver vilja utsträcka den vore icke nyttigt.

Den ärade talaren på göteborgsbanken sade, att tiden för revisionen vore för knapp. För en grundlig revision är den måhända allt för kort, och om man vill utsträcka sin granskning derhän, att den, såsom han en gång betecknande yttrat, kommer att omfatta allt mellan himmel och jord, då är tiden mycket för kort, men vill man hålla revisionen inom de lagliga gränser, som därför äro bestämda, tror jag tiden är tillräcklig, i synnerhet om man väljer lämpliga personer, som hafva vilja och förmåga att egna sig åt sin uppgift samt

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

icke af annat arbete och andra uppdrag dragas bort från revisionen, utan derå nedlägga sin arbetsförmåga och sitt intresse, i stället för att betrakta revisorskapet blott såsom en poste d'honneurs. Jag har under min revisorstid sett olika verkningar af den olika uppfattning man haft af sina skyldigheter. Jag har sett dem, som arbetat, och dem, som icke velat finna sig uti statsrevisionens nuvarande obetydlighet; man har velat gifva den en storpolitisk betydelse, och detta är ju ett litet steg i den riktningen.

Den ärade talaren upprepade några af sina slagord från förra årets diskussion; han nämnde, bland annat, att tredje afdelingens framläggande af frågor rörande bank- och riksgäldsverken i revisionens plenum vore en föredragning af de fäkunnige inför de okunnige. Ja, mine herrar, det låter ju mycket bra, och med den ärade talarens stora oratoriska förmåga gör det kanske ett visst intryck, men jag minnes dock — jag hade den äran att vara kamrat med talaren —, att de »okunnige» många gånger, då frågor förelades dem af de »fäkunnige», icke voro sämre än de senare, och jag frågar, om det kan vara lämpligt att till en delegation af endast 6 personer lemna afgörandet af så viktiga frågor, som kunna förekomma vid revisionen af riksbanken och riksgäldskontoret. För min del är jag lifigt öfvertygad derom, att den skärseld, de »fäkunniges» förslag få undergå i plenum, mycket väl är på sin plats, och om någon gång ett grand af okunnighet der visas, finnes derjemte ofta ett grand af försigtighet och betänksamhet, som icke skadar. Dermed vill jag icke rigta mot 3:dje afdelningen beskyllning för oförsigtighet, men det är naturligt, att flera ögon se annorlunda och mera i samma sak än få.

Det är dock så, att en förändring af statsrevisionen måhända bör ske, men inom de gränser, som nu äro för densamma gällande. En annan fördelning af arbetet på afdelningarna kan enligt min uppfattning lämpligen verkställas, och detta naturligtvis utan någon förändring i grundlagen. Deremot skall jag för min del icke motsätta mig den förändring, som här af utskottet föreslås i andra mom., eller att den afgörande röst, som vid lika röstetal nu tillkommer revisorernas ordförande, icke vidare må vara honom förbehållen. Många skäl tala därför, och jag behöfver icke upprepa dem. Jag tillåter mig därför yrka afslag på 1:sta och 3:dje mom. af förevarande paragraf samt bifall till det 2:dra momentet.

Herr Fränckel: Då jag för min del biträdt det beslut, som föregående års statsrevisorer fattade, att göra framställning hos Riksdagen om en sådan förändring, att de nu gällande *instruktionerna* för revisorerna af statsverket och af riksbanken och riksgäldskontoret skulle sammanfattas till en enda, så kan jag naturligtvis icke gå in på det förslag, som här framstälts, att öka revisorernas antal med ytterligare 6 och på sådant sätt skilja revisionen af statsverket från revisionen af banken och riksgäldskontoret. Jag kan nemligen för min del icke finna annat än att de bestämmelser, som nu förefinnas,

äro särdeles lyckligt valda, i det att nemligen en afdelning af revisionen specielt underkastar banken och riksgäldskontoret granskning och att, sedan denna blifvit gjord, den sedan i plenum äfven behandlas af de öfriga revisorerna. Jag tror, att just deri ligger en särdeles stor trygghet och anser det vara en lyckligt funnen anordning. Här har blifvit sagdt, att revisionen icke kan blifva genomgripande och att det vore skäl att skilja den i tvenne, därför att det å ena sidan gälde statens och å andra sidan Riksdagens verk och inrättningar. Men jag hemställer, huru vida det verkligen är behöfligt, såsom äfven framhållits, att underkasta Riksdagens egna förvaltande verk, riksbanken och riksgäldskontoret, en så genomgående revision som statsverket. Jag tror icke att det är növäändigt, ty vi böra ihågkomma, att dessa verk förvaltas af Riksdagens egna förtroendemän, och att särskilda siffergranskare derjemte finnas att tillgå inom verken; och vid sådant förhållande borde revisorerna under den tid, som nu är dem tillmätt, kunna finna, huru vida något verkligt skäl till anmärkning föreligger eller icke. Herrarne torde sjelfva af de revisionsberättelser, som föreligga från de senare åren, kunna bedöma, huru många berättigade anmärkingar särskildt mot dessa verk kunnat framställas. Jag tror de äro ganska få. Går man ut från den åsigt, att revisionen, medan den pågår, bör åstadkomma genomgripande förändringar eller rent af omhvälfningar i dessa verks förvaltning, då medgifver jag gerna, att revisionstiden är för knapp, men jag tror icke att detta är meningen med dess verksamhet. Meningen är, så vidt jag kan finna, den, att den bör med uppmärksamhet följa det arbete, som Riksdagens valde förtroendemän utföra under den tid de hafva detta förtroende å Riksdagens vägnar. Jag får dessutom påpeka, att en hel mängd frågor, som komma inför revisionen af såväl banken som riksgäldskontoret, ofta äro af den beskaffenhet, att de kräfva behandling i sammanhang med likartade frågor från statsverket. Under sådana förhållanden tror jag det skulle vara en ovilkorlig försämring att skilja revisionerna åt, och ännu större skulle försämringen blifva, om antalet revisorer derigenom behöfde ökas. Om man dessutom står på den ståndpunkten, som inom Riksdagen 1882 var den allmänna, att en förändring i rigtning att åstadkomma en för hela revisionen gemensam instruktion vore önskelig, frågar jag, om det icke nu vore att gå i alldeles motsatt rigtning, i fall man nu skilde revisionen åt i tvenne, en för statsverket och en för banken och riksgäldskontoret.

För min del kan jag således icke annat än på det bestämdaste yrka afslag på de delar af utskottets hemställan, som angå denna sak. Deremot instämmer jag med herr Cavalli deruti, att äfven jag anser en fördel för revisionens arbete kunna vinnas, om ordföranden icke medgäfves utslagsröst vid lika röstetal. Det kan icke förnekas, att denna bestämmelse medför den olägenheten just i afseende på ordförandens val, att man härvid lägger större vikt på att få en ledamot från den ena eller den andra kammaren till ordförande, än att den valde är den för ordförandeplatsen lämpligaste, och då man i

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
änrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

detta fall torde böra gå till väga på samma sätt som i Riksdagens utskott och andra delegationer, tror jag det vore bättre att låta lottsedeln gifva utslaget. Jag ber således att i detta fall få instämman med herr Cavalli och yrkar afslag på 1:sta och 3:dje mom. samt bifall till det 2:dra.

Herr Nyström: Friherre Leijonhufvuds påminnelse mot konstitutionsutskottets förslag skall jag bedja att endast med ett par ord få bemöta.

Den första var den stående anmärkningen, att revisionen icke bör tillåtas gå i detalj, utan bör vara öfversigtlig. Ja, mine herrar, detta tal är fåfängt, ty det är ju fastställt i 6 § af instruktionen, att revisorererna »hufvudsakligen böra granska dispositionerna, förvaltningen och resultatet på det hela». Jag kan försäkra, att då jag påstod mig kunna bevisa, att tiden icke räcker till, så är det just för det öfversigtliga arbetet, som friherre Leijonhufvud talade om.

Vidare sade friherre Leijonhufvud, att revisorererna icke väljas med hänsyn till de därför nödiga kvalifikationerna. Det är ledsamt, om så icke sker, men jag kan icke inse, hvarför det icke skulle komma att ske. Säkert är, att om riksbanken och riksgäldskontoret finge sin särskilda revision, skulle en dylik förändring hafva ett mycket godt inflytande i det nämnda hänseendet, ty då lär icke någon vilja betvifva, att man komme att välja sakkunnige och för det särskilda ändamålet lämplige granskare.

Friherre Leijonhufvud ansåg vidare, att man kunde vänta ett godt resultat af den nuvarande statsrevisionen, om samma revisorer flera gånger återvaldes, och han förordade, att man skulle företaga sig för hvarje år en del af räkenskaperna till närmare granskning och fortsätta, der man slutade ett föregående år. Men detta är icke öfverensstämmande med grundlagen, ty meningen är att granska och öfvere det hela.

Herr Cavalli talade om skåpmat; jag hade den ärligheten att sjelf gifva min anrättning detta namn; men herr Cavalli serverade *sin* skåpmat i en mera omstufvad, dock fullt igenkänlig form. Vid den tid, han sjelf satt i statsrevisionen, sade han sig hafva funnit, att alla dess medlemmar hade dessa särskilda kvalifikationer, som jag antydde, och för att visa, huru obetydliga vissa af dessa kvalifikationer vore, läste han upp en del af mitt anförande, som handlade derom, och »så dugtiga voro vi alla», ansåg han. Visserligen säges det och gäller särskildt om min ärade motståndare, att »Zuversicht ist Mutter grosser Thaten», men jag är dock icke så alldeles säker på medlets verkan i detta fall. Om jag t. ex. skulle tillåta mig fråga herr Cavalli, huruvida han kan uträkna eller kontrollera den effektiva räntan, hvad blefve väl då svaret? Och huru är det med de främmande språken? Jag fruktar, att det vid en dylik examen blefve mera än ett underbetyg. Jag vill således på inga vilkor gå in på, att statsrevisorererna, såsom de nu väljas, alla äro i besittning af kvalifikationer, nödiga för en verklig revision af riksbanken och riksgäldskontoret.

Vidare påstod samme talare, att hvad som här nu afsåges endast vore att utvidga revisionens magt samt att gifva den en storpolitisk betydelse, och han antydde äfven, att man ville skaffa ärelystna personer plats. Detta har jag icke hört talas om och kan naturligtvis icke veta, huru det tillgår, när plats skall skaffas åt ärelystna personer. Men det kan jag försäkra, att nu är icke fråga om att utvidga revisionens politiska betydelse, utan hvad som afses är detta: att skaffa riksbanken och riksgäldskontoret en sakkunnig och duglig revision, och häri ligger icke den ringaste skytt af den betänkliga inblandning, som herr Cavalli antydt. Mitt yrkande, och jag tror, att detta varit vägledande för konstitutionsutskottet, hade till utgångspunkt att först och sist skaffa banken och riksgäldskontoret dugliga, bankmessiga och erfarna revisorer, och jag kan icke precis finna några högpolitiska vyer i detta.

Vidare säger han: är det rätt att lemna åt 6 sakkunnige män kontrollen öfver riksbanken och riksgäldskontoret, då 4 personer, som icke äro sakkunnige, böra kunna utföra detta uppdrag och göra det bättre än de, som hafva större förmåga att arbeta och större insigt i saken? Jag tror ej på den beräkningen.

Så talade han om plenumargumentet och sade, att det icke vore så dåligt; i plenum skedde viktiga förändringar, då tredje afdelningens förslag möttes af en kraftig och klarsynt kritik. Att sådana förändringar skedde, kan jag icke påminna mig; jag var dock närvarande, då denna kraftiga och klarsynta kritik skulle hafva utföfvats, men jag har intet minne deraf. Jag minnes endast, att några ärenden pro forma bordlades och afgjordes utan vidare granskning.

Det är märkvärdigt, att fastän herr Cavalli icke kan vara med om, hvad jag anser vara godt och nyttigt i utskottets förslag, förordar han dock en del deraf och just den del, som jag för min del icke kan vara med om. Det är otur, ty då herr Cavalli säger nej och kritiserar, kan jag icke vara med, och då han kommer med ett positivt förslag, är jag lika litet med derom, ty jag förmenar, att vi hafva nog af lottning för öfrigt såväl i Riksdagen som i utskotten, och då ordförande väljes i statsrevisionen, så — låt vara, att det då kan blifva lottning — är det nog en af de mest framstående ledamöterna, som väljes. Jag håller före, att om hans röst tillåtes vara afgörande i vissa fall, är det presumption för att frågorna bättre afgöras, än om det oupphörligt lottas, helst som det kan inträffa — och detta är ju lottningens svaga sida — att precis likartade ärenden blifva afgjorda ena gången på ett sätt, andra gången på ett annat. Sålunda skulle revisionsberättelsen kunna få ett mycket egendomligt utseende. Jag kan därför icke finna, att den föreslagna förändringen är en förbättring, ehuru jag varit med derom för att få enighet inom utskottet, och kan icke herr Cavalli göra något annat än att införa denna förändring, så tror jag ej, att han gagnat saken.

Jag yrkar fortfarande bifall till konstitutionsutskottets förslag.

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändrad
lydelse af
§ 72 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Jag har icke begärt ordet för att byta ord med den siste talaren, ehuru i hans anförande nog finnes mångt och mycket, som kunde påkalla ett svar. Jag vill endast med anledning af hans yttrande beträffande förmågan att räkna ut den effektiva räntan upplysa, att jag icke satt på den afdelning, som hade att granska riksbankens och riksgäldskontorets räkenskaper, men herr Nyström satt der, och då förmodar jag, att räntan kunde blifva ordentligt uträknad.

Det yrkande, jag tillät mig göra om bifall till utskottets förslag beträffande 2 mom. af 72 §, framstälde jag i tanke att fullständig formulering till momentet, äfven för det fall, att vid omröstning rösterna äro lika, fans uti utskottets förslag, men då jag finner, att så icke är förhållandet, nödgas jag afstå från mitt yrkande i denna del, och jag anhåller i stället om afslag på utskottets hela hemställan.

Herr Fränckel: Då jag instämt i herr Cavallis yrkande om bifall till utskottets förslag beträffande 2 mom. af 72 §, men detta yrkande blifvit af herr Cavalli på anförda skäl återtaget, får jag i likhet med herr Cavalli yrka på rent afslag å utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt derunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i afseende på den nu föredragna delen af ifrågavarande punkt hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

6 punkten, så vidt angick § 73 riksdagsordningen.

Herr Bergius: Det förslag, som utskottet här framlagt om ändrad lydelse af § 73 riksdagsordningen, är helt och hållet framkalladt af det förslag, som utskottet framlagt om ändrad lydelse af 72 § riksdagsordningen. Då nu utskottets förslag beträffande 72 § blifvit afslaget, torde deraf följa, att förslaget angående 73 § bör afslås.

Jag yrkar därför afslag å utskottets hemställan i denna del.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande del af den föredragna punkten endast blifvit yrkadt afslag å hvad utskottet hemställt.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 28, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition

angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende;

n:o 29, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående samma ämne; och

n:o 30, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för utrotande af ollonborrar.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Friherre *Leijonhufvud*, *Broder Abraham*, afgaf en motion, n:o 26, med förslag till ändrad lydelse af §§ 2 och 3 i tryckfrihetsförordningen.

På gjord proposition hänvisades denna motion till konstitutionsutskottet.

Kammaren åtskildes kl. 3.07 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
